

**První evropská konference sociální ekonomie v zemích střední a východní
Evropy**

Sociální ekonomie v Praze v roce 2002
Rozšíření sociální ekonomie

Praha, 24. a 25.10.2002

Přípravný dokument

návrh

koordinovaný Brunem Roelantsem

CECOP

červenec 2002

1. Úvod
2. Základní přehled o sociální ekonomii
napsali Bruno Roelantse a Klaudie Sanchez Bajo
  - 2.1. Odlišný způsob podnikání
  - 2.2. Funkce a příspěvky sociální ekonomie
  - 2.3. Klíčové politické záležitosti
    - A. Informace a meziúrovňové podpůrné struktury
    - B. Uznání, institucionalizace a standardizace sociální ekonomie
3. Příklady nejlepší praxe v sociální ekonomii
  - 3.1. Podniková spolupráce a imigrace založená na solidaritě: projekt Práce bez hranic v rámci Evropy zítřka (CGM/Itálie – NAUWC/Polsko)
  - 3.2. Poskytování přístřeší téměř polovině obyvatel země: Estonské družstevní bytové hnutí (EKL)
  - 3.3. 7. Podnikatelská skupina Španělska: Družstevní korporace Mondragon (MCC) v Euskadi
  - 3.4. Solidarita východ-západ ve prospěch odložených dětí: rumunsko-italská dobrovolná asociace „Bobul“/Il Chicco („Zrno“) v Iasi, Rumunsko
  - 3.5. Institucionální komplex pro renovaci měst: Pfefferwerk ve východním Berlíně
  - 3.6. Jak se staré družstvo invalidů přizpůsobuje tržní ekonomii a rozrůstá se: STYL Plzeň, ČR (pod SČMVD)
  - 3.7. Model mikro kreditu v rozvojových zemích, který vytváří 1000 pracovních míst každý rok, Asociace za právo ekonomické iniciativy (ADIE), Francie
  - 3.8. Firmy ve vlastnictví zaměstnanců, jádro slovinské ekonomie: ISKRAEMECO
  - 3.9. Katalyzátor pomoci migrujícím pracovníkům, Integrované středisko služeb pro imigranty (CSI) – Janov, Itálie
  - 3.10. Jedna z hlavních nevýdělečných institucí na Slovensku: Nadace zdravé město v Banské Bystrici.
4. Jak definovat sociální ekonomii?
napsal Bruno Roelants
5. Význam sociální ekonomie pro místní a teritoriální rozvoj
napsal Luigi Martignetti

6. Typy obecní politiky zaměřené na organizace sociální ekonomie
zpracováno na základě CIRIEC-International
7. Údaje o zaměstnanosti sociální ekonomie v EU
zpracováno na základě CIRIEC-International
8. Kořeny koncepce sociální ekonomie a její rozšíření po celém světě
  - 8.1. Čtyři ideologické kořeny sociální ekonomie a jejich současný dopad
napsal Adam Piechowski
  - 8.2. Jak se koncepce sociální ekonomie rozšiřuje do ostatních mimoevropských
napsala Klaudie Sanchez Bajo
  - 8.3. Začátek celosvětové standardizace sociální ekonomie: OECD a MOP -
napsal Bruno Roelants

1. Úvod

Tento dokument má za cíl představit sociální ekonomii a její klíčové záležitosti účastníkům konference v Praze i ostatním, kteří se zajímají o toto téma. Spíše, než aby tento materiál poskytoval vyčerpávající studii, je jeho cílem, aby čtenář dále reflektoval toto téma a aby došlo k podpoře diskuse v zemích střední a východní Evropy. Proto dokument využívá existujících materiálů, které byly vydány v písemné formě nebo na internetu, a které se snaží, aby čtenář pokračoval v hledání prostřednictvím indikované bibliografie a na domovských stránkách.

Sociální ekonomii tvoří družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace. Jejich činnost nespadá ani do veřejného sektoru, ani do tradičních tržního ekonomického sektoru usilujícího o zisk. Je orientována na potřeby, není řízena výlučně pro vytvoření zisku. Její čtyři skutečné oblasti rozvoje - 1) sociální, demokratické a participativní podnikání, 2) zaměstnanost a sociální koheze/zapojení, 3) místní rozvoj a 4) vzájemná sociální ochrana – tvoří základ modelu pro rozvoj praktické zkušenosti s demokracií, která poskytuje občanům odpověď na jejich potřeby a očekávání. Protože má své kořeny na místní obecní úrovni, byla sociální ekonomie vždy pro partnerství (s obecním/veřejným sektorem a místními úřady, s odbory a konvenčními obchodními podniky), které pomáhalo rozvoji její struktury a zajišťovaly růst.

Sociální ekonomie v zemích EU zahrnuje okolo 900 000 podniků a představuje zhruba 10% HDP a zaměstnanosti. V zemích ve východní Evropě vzniká nová občanská společnost, tím, že tradičnější aktéři sociální ekonomie se adaptují na nové tržní hospodářství, přičemž si ponechávají svůj smysl pro sociální odpovědnost. Na základě více než stoletých zkušeností, přispívá sociální ekonomie aktivně k moderní, pluralistické tržní ekonomii a uplatňuje se, se svými ekonomickými, sociálními, občanskými a participativními aspekty, jako základní partner ve společnosti. Jako taková je hlavním přispěvatelem na politiku Evropské unie a je integrální součástí sociálního a ekonomického modelu budoucí Evropské unie, jak to uznal Romano Prodi v případě družstev v jeho projevu z 13. února 2002 (Evropské družstevní konvence, Sociální a ekonomický výbor EU, Brusel).

Konference bude proto jednat o rozvoji družstev, participativním a sociálním podnikání, i o vzniku sociálních podniků ve východní Evropě a bude se soustředit na potřeby a podmínky, které by umožnily jejich pokračování a posílení prostřednictvím specifických hodnot, profesionálních schopností a výrobních přínosů sektoru. Budou zkoumány především následující oblasti: nástroje na financování, úloha sektoru v zaměstnanosti, sociální koheze a místní

trvale udržitelný rozvoj a jeho zkušenosti v sociálním a politickém dialogu, partnerství a rozvoji struktur/sítí.

Tento dokument obsahuje následujících osm částí. Po úvodní sekci nabízí část 2 základní přehled o sociální ekonomii. První pod-sekce (2.1) v krátkosti vysvětluje, proč sociální ekonomie nabízí odlišnou formu podnikání, 2.2 diskutuje úlohu sociální ekonomie, 2.3 se zmiňuje o klíčových záležitostech politiky, především o potřebě informací a rozvoji podpůrných institucí, které se věnují sociální ekonomii i o postupném uznání veřejností, institucionalizaci a standardizaci tohoto sektoru.

Část 3 shrnuje některé příklady nejlepší praxe v sociální ekonomii ze zemí EU a z kandidátských zemí. Byly vybrány na základě jejich kvality, reprezentativnosti a sociálně ekonomického dopadu na příslušné země nebo regiony. Je možné nabídnout mnoho dalších příkladů.

Část 4 rozebírá a srovnává čtyři hlavní definice sociální ekonomie jak byly formulovány významnými organizacemi zabývajícími se sociální ekonomii v EU: FONDA, CEP-CMAAF, COR a Evropská komise ¹⁾. Končí jednostránkovým rozbohem hlavních společných jmenovatelů a charakteristik čtyř definic.

Část 5 se zaměřuje na význam sociální ekonomie v podmínkách místního a teritoriálního rozvoje, uvažuje o následujících rysech ve vztahu mezi sociální ekonomii a místním rozvojem: kvalita zaměstnanosti, obsažený sociální kapitál, posílení demokracie a partnerství mezi místními úřady a aktéry sociální ekonomie.

Část 6 obsahuje tři tabulky o různých typech obecní politiky zaměřené na organizace sociální ekonomie, na základě studie CIRIEC-International (Mezinárodní středisko pro výzkum a informace o obecní, sociální a družstevní ekonomii). Tři tabulky ukazují klíčové politiky pro rozvoj silné a konkurence schopné sociální ekonomie: politika nabídky, týkající se struktury organizací sociální ekonomie, politika poptávky, týkající se činnosti organizací sociální ekonomie a politika, týkající se zaměstnání v organizacích sociální ekonomie.

1) Jak je vysvětleno v části 3. francouzská nadace FONDA zahrnuje vedoucí představitele CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN a další. Všechny tyto organizace byly v osmdesátých letech konsultovány, když se poprvé tvořil koncept sociální ekonomie na vládní úrovni v Evropě. Tím byly u kořenů tvorby konceptu sociální ekonomie. CEP-CMAAF je jediným střežovým výborem v Evropě, který sdružuje hlavní typy aktérů v oblasti sociální ekonomie. Zkratka znamená Stálá evropská konference družstevních vzájemných společností, asociací a nadací. COR znamená výbor regionů.

Část 7 poskytuje údaje o zaměstnanosti v sociální ekonomii v Evropské unii, získané ze studie CIRIEC-International, kde jsou dvě tabulky, jedna o zaměstnanosti v sociální ekonomii v každém členském státě EU a druhá o vývoji zaměstnanosti v některých sektorech a zemích.

Část 8 ukazuje historické kořeny koncepce sociální ekonomie a její rozšiřování v dnešním světě. V bodě 8.1 identifikuje Adam Piechowski čtyři myšlenkové prameny, které byly u vzniku sociální ekonomie v 19. a na začátku 20. století: socialismus, „pan-kooperativismus“, liberalismus a křesťanská solidarita. Je důležité, jak Piechowski uvádí, že tyto všechny zdánlivě protichůdné teoretické prameny mohou být obsaženy v současné sociální ekonomii, a že by se mělo důkladně uvažovat o všech čtyřech myšlenkových pramenech, chceme-li efektivně představit koncept sociální ekonomie v zemích, kterým tento koncept není znám. Pod-sekce 8.2 vysvětluje, jak koncept sociální ekonomie již překročil hranice Evropy, je mu věnována velká pozornost v Severní i Jižní Americe. Závěrem, 8.3 ukazuje, že právě novým doporučením MOP o družstvech, vstoupila sociální ekonomie do éry standardizace na světové úrovni.

Doufáme, že tento materiál pomůže porozumět sociální ekonomii a bude stimulovat živý a tvořivý dialog.

2. Základní přehled o sociální ekonomii

napsal Bruno Roelants a Claudia Sanchez Bajo

2.1 Odlišná forma podnikání

Následující definice z března 2002 je nejaktuálnější, kterou máme k dispozici 2)

„Organizace sociální ekonomie jsou ekonomickými a sociálními aktéry činnými ve všech sektorech. Jsou charakterizovány v zásadě svými cíli a svou odlišnou formou podnikání. Sociální ekonomie zahrnuje organizace jako jsou družstva, vzájemné společnosti, sdružení a nadace. Tyto podniky jsou aktivní především v určitých oblastech, jako je sociální ochrana, sociální služby, zdraví, bankovníctví, pojišťovnictví, zemědělská výroba, spotřebitelské záležitosti, přidružená práce, řemeslný obchod, bydlení, zásobování, sousedské služby, výchova a školení a oblast kultury, sportu a činnosti ve volném čase.“ (CEP-CMAF – Stálá evropská konference o družstvech, vzájemných společnostech a nadacích, evropská střešová organizace pro čtyři hlavní kategorie aktérů sociální ekonomie).

Dále, stále podle CEP-CMAF, úspěch podniků v sociální ekonomii nemůže být poměřován výhradně podle podmínek ekonomické výkonnosti, která je i přesto nutná pro dosažení jejich cílů jako vzájemných společností a v podmínkách solidarity, ale musí být především posuzována jejich přínosem v podmínkách solidarity, sociální soudržnosti a teritoriálních svazků.

Tyto podniky mohou být odlišeny od společností založených na základě kapitálu specifickými rysy, které jsou vlastní jejich společným charakteristikám jako jsou:

- nadřazenost jednotlivce a sociálního cíle nad kapitálem
- dobrovolné a otevřené členství
- demokratické řízení členy (kromě nadací)
- kombinace zájmů členů/uživatelů a nebo všeobecného zájmu
- obrana a aplikace principu solidarity a odpovědnosti
- autonomní management a nezávislost na obecních úřadech
- podstatné přebytky jsou použity na uskutečňování trvale udržitelných rozvojových cílů, služeb v zájmu členů nebo na všeobecný prospěch.

2) stručné, ale hloubkové srovnání původu a cílů definic sociální ekonomie viz sekci 2.

Kromě toho se zdá, že sociální ekonomie má tendenci poskytovat bezpečnější prostředí, než jaké poskytuje zaměstnání jako OSVČ. Svým způsobem podniky sociální ekonomie umožňují běžným občanům dělat to, co dělají největší firmy od roku 1990, fúzují a koordinují své zdroje a schopnosti. Spojují zručnost, znalosti, kapitál a práci mnoha lidí, aby mohly dosáhnout vhodného vyvážení výroby a služeb, které by jim umožnilo konkurovat.

Kromě toho, podniky sociální ekonomie mohou poskytovat srovnání v oblasti sociální odpovědnosti podniků a sociálního auditu podniku, zvláště poté, co Maastrichtská smlouva zavedla pro všechny podniky demokratickou dimenzi na pracovišti.

2.2 Funkce a příspěvky sociální ekonomie

Jako ústřední prvek organizované občanské společnosti poskytuje sociální ekonomie výchozí bod pro pluralismus, participaci, demokracii, občanství a solidaritu a zároveň podává rozsáhlé důkazy toho, že tyto prvky jsou slučitelné s ekonomickou konkurenceschopností a schopností přizpůsobit se sociální a ekonomické změně. Sociální ekonomie:

- je založena na principu solidarity a individuálního zapojení do procesu aktivního občanství
- vytváří vysoce kvalitní pracovní místa a kvalitnější život a nabízí rámec vhodný pro nové formy podniku a práce
- hraje důležitou úlohu v místním rozvoji a v sociální soudržnosti
- je sociálně odpovědná
- je faktorem demokracie
- přispívá ke stabilitě a pluralitě ekonomických trhů
- odpovídá prioritám a strategickým cílům Evropské unie: sociální soudržnost, plná zaměstnanost a boj proti chudobě a vyloučení ze společnosti, participativní demokracie, lepší řízení, trvale udržitelný rozvoj.

V roce 1995 Evropská komise uznala, že mezi 30 – 50% populace různých členských států EU je tím či oním způsobem zapojeno do sociální ekonomie. Kromě toho nedošlo k poklesu expanze. Motchane³⁾ uvádí, že tento typ investice dosahuje až 400 milionů Euro. Tyto druhy investic všeobecně proudí bankovními a pojišťovacími sektory, které patří sociální ekonomii a které jsou, kromě toho, velice výkonné. „*Se vklady více než jedno sto miliard Euro, přibližně 900 milionů Euro v úvěrech, 36 milionů členů a 601 miliony klientů*“

3) Jean Loup Motchane, lektor Pařížské VII University na stránkách <http://www.ecosol.org.br/Motchane.doc> a <http://www.adufgrs.org.br/ad/68!> (přeloženo z portugalského)

vlastní družstevní banky 17% trhu (EU). Pokud se týká vzájemných společností /mutualism/ a družstevních pojišťoven, procento v roce 1995 odpovídá 29,2% v západní Evropě, 30,8% v Japonsku a 31,9% v USA“.

Významná společná studie z roku 1999 byla zpracována CIRIEC-International (Mezinárodní středisko pro výzkum a informace o obecní, sociální a družstevní ekonomii) a koordinována pány B.Thiry, D.Demoustierem, R. Spearem, E.Pezzinim, J.L.Monzonem a R.Chavezem v 15 zemích EU 4). Cílem studie bylo analyzovat úlohu sociální ekonomie na trhu práce a pochopit, které podpůrné struktury by pomohly pozitivnímu přínosu sektoru ve prospěch všeobecného zájmu. Jak studie zjistila, sektor sociální ekonomie zaujímá asi 10% celkové zaměstnanosti v EU, má 8 879 546 zaměstnanců na plný pracovní úvazek. Zaměstnanost v sociální ekonomii se ve skutečnosti zvýšila rychleji, než je průměrný růst národních ekonomik. Stejný jev byl pozorován u všech tří typů zaměstnanosti, které v sektoru sociální ekonomie existují:

- přímá zaměstnanost, v rámci samotných organizací sociální ekonomie
- nepřímá zaměstnanost, v podnicích a subjektech, které jsou závislé na sociální ekonomii (např. dceřiné společnosti družstevních skupin)
- odvozená zaměstnanost, tj. zaměstnanost vytvořená nebo udržovaná vně organizací sociální ekonomie (např. nezávislí pracovníci v zemědělství, dopravě, obchodě, kteří využívají služeb družstev, která je podporují).

Tři hlavní hnací síly, na nichž sociální ekonomie stojí ve vztahu k zaměstnanosti jsou podle studie CIRIEC International tyto:

- transformace existující zaměstnanosti v rámci sektoru sociální ekonomie. Její subjekty byly požádány, aby rozvinuly nové strategie interní a externí flexibility, na základě výzev, které přináší globalizace a intenzivnější konkurence.
- vznik nového zaměstnání jako reakce na nové sociální potřeby, které našly své vyjádření například v sociálních družstvech, s doprovázejícím vývojem právních opatření a podpůrných struktur.
- konsolidace již vytvořených pracovních míst, prostřednictvím institucionalizace a stabilizace, překonání nejistého, experimentálního nebo dočasného charakteru.

4) Zdroj: „Empleo y Economie Social en la Union Europea: Una Síntesis (Zaměstnanost a sociální ekonomie v Evropské Unii: Syntéza) id Rafeaka Chavese a Jose Luis Monzóna, Univerzita Valencia, v Informe-Memoria de ka Economia Social 1999, CIRIEC España, Valencia str. 61-80. Dokument ve španělštině je zkrácenou verzí studie CIRIEC-International z roku 1998, uskutečněnou v 15 zemích EU a nazvanou „Les entreprises et organisations du troiseéme systéme: un enjeu stratégique pour l'emploi“. Studie byla koordinována pány B.Thiry, D.Demoustierem, R. Spearem, E. Pezzinim, J.L.Monzonem a R. Chavesem.

2.3 Klíčové politické záležitosti

A. Informace a meziúrovňové podpůrné struktury

Pro existenci a rozvoj sociální ekonomie je kritický rozvoj mezi úrovňové podpůrné struktury. Nepostradatelné jsou dva základní prvky: a) sdílené a dosažitelné informace a b) podpůrné struktury.

- a) pokud se týká *informací a dokumentů* na úrovni EU, měli bychom se zmínit o domovských stránkách Aries, které hostují RRS-e-NET Europe. 5)
- b) pokud se týká podpůrných struktur, jejich odlišnost se rovná kreativitě s níž reagují na potřeby místní ekonomie. Například ve Francii existují regionální komory sociální ekonomie, jejichž posláním je rozvíjet sdružení, družstva a vzájemné společnosti /Mutuals/ v oblasti. 6). Ve Španělsku je Podniková konfederace na podporu sociální ekonomie (CEPES) dynamickou národní střešovou organizací sociální ekonomie. 7). Podpůrné organizace sociální ekonomie jsou aktivní v oblastech jako je tvorba pracovních míst v nových podnicích, pokračování podniků a zaměstnání nebo záchrana prostřednictvím podílové účasti zaměstnanců, poskytování služeb, místní ekonomická regenerace recyklací finančních prostředků do místních komunit, školení a zaměstnání pro znevýhodněné nebo invalidní osoby nebo založení společných zařízení pro malé podniky, aby byly ekonomicky udržitelné. Příklady nejlepší praxe v této oblasti budou zkoumány v následující sekci.

Na úrovni EU pravidelně některé klíčové organizace sociální ekonomie vyjadřují stanoviska a informují o nich obecní úřady, z vlastní iniciativy nebo na žádost úřadů. Tyto organizace představují čtyři typy aktérů sociální ekonomie (družstva, sdružení, vzájemné společnosti a nadace):

- CCACE⁸⁾ (Koordinační výbor evropských družstevních asociací), který sdružuje 7 sektorálních družstevních organizací (ACME, CECODHAS⁹⁾, CECOP¹⁰⁾, COGECA¹¹⁾, EUROCOOP¹²⁾, GEBC¹³⁾, UEPS¹⁴⁾) a 10 národních střešových organizací
- AIM (Mezinárodní asociace vzájemných společností)¹⁵⁾
- CEDAG (Evropská rada dobrovolných organizací)¹⁶⁾
- EFC (Evropské nadační středisko)¹⁷⁾

8) <http://www.ccace.org>

9) <http://www.cecodhas.org>

10) <http://www.cecop.org>

11) <http://www.cogeca.be>

12) <http://www.eurocoop.org>

13) <http://www.gebc.org>

14) <http://www.eurosocialpharma.org>

15) <http://www.aim-mutual.org>

16) <http://cedag.org>

17) <http://www.efc.be>

5) Aries Social Economy on-line viz

<http://www.aries.eu.int>

6) viz <http://cres-pch.org> a

<http://ardnpc.org/sociale>

7) viz <http://www.cepes.es>

Tyto čtyři instituce tvoří CEP-CMAF (Evropskou stálou konferenci družstev, vzájemných společností, asociací a nadací), jedinou instituci, která zastupuje sociální ekonomii jako celek na úrovni EU.

Mezinárodní studie CIRIEC zmíněná v pod-sekci 1.3 výše zdůrazňuje další hlavní závěr, který je zde uveden za účelem úvahy a diskuse:“ *Existence podpůrných organizací pro subjekty sociální ekonomie je určujícím faktorem pro úspěch nebo neúspěch iniciativ tohoto sektoru a jeho konsolidace. V podmínkách podpůrných struktur neexistuje unikátní model nebo standard, ty musí být přijaty podle kontextu, teritoria a životního cyklu podniků patřící do sociální ekonomie. V každé fázi cyklu existují specifické potřeby, které musí najít adekvátní podporu. Podpůrné struktury se někdy specializují na jednu funkci, ale všeobecně nabízejí různé druhy služeb. Typy poskytovaných služeb jsou:*

1. Technická podpora faktorů výroby

- a) školení*
- b) finance*
- c) marketing/dodávky*

2. Ekonomická a sociální podpora pro ekonomickou udržitelnost podniků

- a) rozvoj (ekonomický/sociální)*
- b) rozvoj kontaktů v komunitě*
- c) administrativní a manažerská podpora*
- d) konsultace a výzkum*
- e) rozvoj sítí a výměna informací*

3. Politická podpora

- a) podpora (např. podpora koncepce organizace sociální ekonomie)*
- b) politická činnost ve svém plném smyslu*
- c) regulace.*

Následně identifikuje Mezinárodní studie CIRIEC několik typů veřejné politiky určené pro organizace sociální ekonomie, které ji dělí na politiku poptávky a nabídky a politiku, která se zabývá záležitostmi zaměstnanosti v subjektech sociální ekonomie (viz sekce 4 „typy veřejné politiky určené pro organizace sociální ekonomie).

B. Veřejné uznání a institucionalizace a standardizace sociální ekonomie

V kandidátských zemích střední a východní Evropy mohou veřejní činitelé a část společnosti váhat s přímou podporou sektoru sociální ekonomie, vzhledem k minulým zkušenostem. Avšak, jak můžeme vidět z tohoto dokumentu,

akademické, intelektuální a politické debaty o sektoru jsou živé, vyvolávají úvahy a jsou vysoce motivovány sociálními a ekonomickými obavami, jimž mohou podniky a organizace sociální ekonomie poskytnout nápomocná řešení.

Během posledního desetiletí, vstoupil sektor sociální ekonomie, pomalu, ale nepopíratelně, do stadia institucionalizace a veřejného uznání v rámci EU. Šest členských států EU má ministry s portofoliem s přímou odpovědností za sociální ekonomii 18). A i když sedm z 15 členských států EU dosud oficiálně sektor neuznalo, instituce EU tak již učinily: v roce 1990 vydala Evropská komise vlastní definici (rozbor je v sekci 4 tohoto dokumentu), která je uvedena na jejích domovských stránkách. Lucemburský summit EU o zaměstnanosti v roce 1997 rovněž udělil sociální ekonomii oficiální uznání. Loni uznala Evropská komise, že sociální ekonomie přispívá k takovým klíčovým politickým cílům EU jako je zaměstnanost a sociální politika, rozšíření, regionální rozvoj, veřejné nabídky, vlastnictví zaměstnanců, organizace práce a rozvojová pomoc 19).

18) Ibid.5.1 (struktura veřejné správy) str. 28

19) viz „Pracovní dokument Družstva v Podnikání v Evropě“ (2001), sekce 4 (přínos družstev k cílům společenství) str. 22-27, k dispozici na internetu

<http://europa.eu.int/comm/intrprise/entrepreneurship/cop/consultation> v jazycích EU a v bulharštině, češtině, estonštině, maďarštině, lotyšštině, polštině, rumunštině a slovenštině.

Mezníkem v postupném uznávání sociální ekonomie na úrovni EU bylo první institucionální setkání předsedy Evropské komise a evropského družstevního hnutí (Evropský družstevní konvent, 13. února 2002 na zasedání Ekonomického a sociálního výboru EU v Bruselu). Když hovořil ke Konventu, předseda Evropské komise Romano Prodi řekl:

Věřím, že družstevní podniky mohou hrát velice důležitou úlohu tím, že pomohou Evropě dosáhnout ekonomických, sociálních a politických cílů.

*Družstva jsou také jasnou ukázkou toho, že duch solidarity, který je obsažen v jejich kořenech, v žádném případě není v rozporu s podnikatelskými vyhlídkami – to je kombinace, která vytváří poctivý systém. Proto zamýšlí Komise udělat vše, co bude moci, aby pomohla družstvům při jejich působení v Evropě. Před dvěma lety, na zasedání Summitu v Lisabonu, si evropští vedoucí představitelé stanovili na toto desetiletí velice ambiciózní cíl: transformovat Unii na „nejkonkurenceschopnější a dynamickou, na znalostech založenou ekonomii na světě, která bude schopna udržet ekonomický růst pomocí většího množství a lepších pracovních míst a větší sociální soudržnosti“. Pro dosažení tohoto cíle je požadována rychlá a rozhodná akce, která by reformovala nejenom naše hospodářství, ale také náš sociální model“.*²⁰⁾

Jako příklad uznání na národní úrovni vydal ministerský předseda Spojeného království Tony Blair při zahájení zasedání Družstevní komise následující prohlášení:

*„Družstevní hnutí představuje živou část podnikání Spojeného království. Není ve vlastnictví obcí, ani v soukromém vlastnictví, ale v družstevním vlastnictví a je kontrolováno svými členy, aby bylo zajištěno, že jeho obchodní a společenské zájmy jdou ruku v ruce. S potěšením podporuji tuto Komisi. Pomůže identifikovat nové příležitosti k vybudování silného a úspěšného družstevního hnutí pro budoucí generace“.*²¹⁾

Vztahy mezi specifickými částmi sociální ekonomie a vládní sférou mají různé formy. V některých zemích EU, jak jsme viděli, vedly tyto vztahy k založení zvláštních ministerstev nebo státních sekretariátů, zatímco aktéři sociální ekonomie zůstali plně v rámci občanské společnosti. V případě Spojeného království můžeme sledovat další formu vývoje, jímž se speciální část sociální ekonomie, a to družstva, změnila v politického aktéra, vybudovala si politickou stranu a v současné době je dokonce součástí vlády.²²⁾

Uznání přišlo ze strany obecních úřadů, národních úřadů i od Evropské komise na druhé straně vede k zavádění norem a standardů. Konsultační dokument Evropské komise „Družstva v podnikání v Evropě“ (listopad 2002) postupuje tímto směrem, když vysvětluje že: „Družstva a širší sociální ekonomie jsou nyní

*explicitně zahrnuty do hlavního proudu Evropské zaměstnanecké strategie. Například Směrnice pro národní akční plány (NAP) zaměstnanosti vyzývají od roku 1998 členské státy, aby podávaly zprávy o iniciativách sociální ekonomie na základě akce Entrepreneurship (podnikání)“²³). Dokument dále objasňuje, že všechny (tj. současné i budoucí) vlády EU budou muset uznat, tím či oním způsobem, koncepci sociální ekonomie:“*V některých členských státech neexistuje tradice sociální ekonomie (někdy to vede k úplnému nepochopení konceptu). Budoucí směrnice Komise by měly proto objasnit co sociální ekonomie je, tím, že by uvedly, že její součástí jsou (družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace), které existují ve všech členských zemích.*“²⁴).*

Mezitím, Rada Evropské unie, nejvyšší orgán EU, již schválila rozhodnutí o tom, jak by členské státy měly jednat se sociální ekonomii. Po publikaci významných dokumentů z Evropské komise, Evropského parlamentu a Ekonomického a sociálního výboru a Výboru regionů, uvádí rozhodnutí Rady o směrnících pro členské státy o zaměstnanecké politice na rok 2001“ Členské státy budou (...) podporovat opatření na podporu rozvoje a vytváření kapacity pracovních míst v sociální ekonomii, především při zajišťování zboží a služeb v souvislosti s potřebami, které nejsou dosud uspokojovány trhem, a budou je zkoumat s cílem zmenšit jakékoliv překážky, bránící těmto opatřením“²⁵)

20) viz <http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?psction.gettxt=gtýdoc=SPEECH/02/66/0/agendalg=ENadisla>

21) Ibid. sekce 4.2 (specifické oblasti družstevního přínosu) str. 23

22) Ibid. Družstevní strana, která je politickým křídlem britského družstevního hnutí a je spojena s labouristickou stranou volební dohodou na národní úrovni má v současné době 25 labouristických a družstevních poslanců, kteří fungují pod názvem „labouristický a družstevní“. Na místní úrovni má strana více než 700 labouristických a družstevních radních a nedávno publikovala Družstevní agendu pro místní úřady.

23) Ibid. Sekce 4.2 (specifické oblasti družstevního přínosu) str. 22-23

24) Ibid. sekce 4.2 (specifické oblasti družstevního přínosu) str. 23

25) Rozhodnutí Rady Evropské unie z 19. ledna 2001 o Směrnících o zaměstnanecké politice pro členské státy na rok 2001, čl. 11, 2001/63/EC, Oficiální časopis Evropských společenství, L 22/18, 24.1.2002

3. Příklady nejlepší praxe v sociální ekonomii

3.1 Podniková spolupráce a imigrace založená na solidaritě: projekt Práce bez hranic v zítřejší Evropě mezi CGM (Gino Mattarelli Konsorcium pro sociální spolupráci), Itálie a NAUWC (Národní revizní svaz výrobních družstev), Polsko

Datum založení:

- CGM 1987
- ZLSP/NAUWC, 1995
- Projekt Práce bez hranic v zítřejší Evropě, 2002

Popis:

CGM je italské konsorcium sdružující sociální družstevní podniky, aktivní sociální, zdravotní a výchovné služby pro staré osoby, invalidy, minority, drogově závislé atd. (družstva typu A) nebo zapojení znevýhodněných osob do práce prostřednictvím různých podnikatelských činností (družstva typu B). Podpora CGM tomuto druhu činnosti zahrnuje technické konsultace, školení, komerční a finanční podporu, projektové návrhy a manažment evropských projektů, které mají strategický a inovativní charakter, rozšiřování kulturních a tištěných výrobků, které podporují kulturu sociální spolupráce. Za posledních několik let rozvinul CGM několik podnikatelských aspektů, podporoval přenos zkušeností v rámci své národní sítě i evropské sítě.

Hlavní činností NAUWC je provádět audit členských družstev (což je u polských družstev povinné), zajišťovat školení, konsultace a zastupovat družstva u vlády a dalších polských i mezinárodních organizací. Nyní se pokouší podporovat sdružování podniků mezi členskými družstvy.

V rámci projektu SCOPE (Posílení družstevních a participativních podniků ve východní a střední Evropě), CGM a NAUWC zahájily projekt Práce bez hranic v zítřejší Evropě, na základě požadavku zabývat se družstevními hodnotami a misí ve snaze zabránit spekulacím (i kriminálním) na poli imigrace. Myšlenkou je přistoupit k otázce imigrace z úhlu reciprocity a integrace, v tomto smyslu je to pilotní projekt, který může být použit v ostatních geografických oblastech a ostatních sektorech ekonomie.

Projekt má za cíl a) konsolidovat zdravotní sociální družstva v Polsku na základě strategie typu konsorcií a b) organizovat imigraci zdravotních sester z polských zdravotních družstev, která jsou členy CGM do italských družstev, která jsou členy konsorcia CGM. Zatímco v Itálii je sester nedostatek, v Polsku je jich přebytek.

Došlo k podpisu dohody mezi CGM a NAUWC, a budou podepsány specifické dohody mezi NAUWC a místními konsorciemi, které jsou členy CGM a zapojí se do projektu (zatím Ravenna, Brescia, Cremona, Como, Bergamo a Mantova). NAUWC organizuje výběr sester a jazykové školení v Polsku, zatímco CGM se zabývá otázkou uznání polských diplomů zdravotních sester. 300 polských sester již začalo pracovat v italských sociálních družstvech (místní konsorcium v Ravenně) a další se připravují. Dostávají stejné pracovní podmínky jako italské sestry.

Byly podány požadavky na spolufinancování dalších fází projektu, který bude zahrnovat konsolidaci polských zdravotních družstev pomocí konsorcií a rámec pro dlouhodobou spolupráci mezi polskými a italskými zdravotními a sociálními družstvy.

Základní údaje:

CGM

Počet pracovníků – 24 000 (z toho 1700 invalidních)

Počet dobrovolníků – 4 000

Počet podniků – 1 100, sdružených do 71 místního konsorcia

Obrat – 749 milionů EURO (předpoklad pro rok 2002)

NAUWC

Počet pracovníků v členských družstvech - 25 000

Počet členských podniků – 500

Počet regionálních úřadoven – 16

Kontaktní údaje:

CGM

Via Rose di Sotto 53, 25126 Brescia, Itálie

Tel. 39 030 2893411

Fax 39 030 2893425

Kontaktní osoba: Pierluca Ghibelli

e-mail: pierluca.ghibelli @consorzioCGM.it

domovské stránky: <http://www.reteCGM.it>

NAUWC

u. Zurawia 47, 00 680 Varšava, Polsko

tel. 00 48 22 628 27 63

fax 00 48 22 630 06 27

Kontaktní osoba: Adam Piechowski, e-mail piechowskia@krs.com.pl

3.2 Poskytování přístřeší pro téměř polovinu obyvatel země: Estonské družstevní bytové hnutí Estonský svaz družstevních bytových asociací (EKL)

Datum založení: 17.4.1996

Popis:

Estonský svaz družstevních bytových asociací (EKL) je organizací zastupující Estonský družstevní bytový sektor na regionální, státní a mezinárodní úrovni. EKL se rychle rozvíjel a v současné době má 800 členských družstev. Působí jako partner státu při rozvoji bytové legislativy.

Zahájil řadu rozvojových projektů na podporu podmínek bytových družstev. V roce 2001 to byl projekt „Nízko úročené půjčky pro bytová družstva“. S pomocí magistrátu města Tallin byly bytovým družstvům poskytnuty půjčky na renovace ve výši 1 milionu EKK . V roce 2002 byl zahájen nový projekt umožňující bytovým družstvům velice dobré podmínky pro pojištění.

Hlavní činnost EKL je:

- školení a studijní cesty
- vydávání časopisu Elamu a různých příruček
- konsultační služby (právní, účetní)
- rozvojové projekty (úvěry, rekonstrukce, atd.)
- členské karty (nabídka různých služeb od různých firem)

Hlavní údaje:

Počet bytových družstev v Estonsku – 6 200

Počet obyvatel bydlících v družstevních bytech – cca 60 000 (45% populace)

Počet družstev EKL – 800

Počet obyvatel žijících v bytech EKL – 100 000 (6,5% populace)

Počet zaměstnanců EKL – 12

Počet regionálních kanceláří – 9

Kontakty:

Sakala 23 A, Tallin, 101 41 Estonsko

Tel. 372 6275740

Fax 372 6275751

e-mail – ekl@ekyl.ee

kontaktní osoba: Andres Jaadla, předseda představenstva

Marit Otsing, ředitel mezinárodních vztahů

3.3 Sedmá podniková skupina Španělska: Mondragonská družstevní korporace (MCC) v Euskadi

Datum založení:

- první výchovná instituce (Escuela Politecnica) : 1943
- první družstvo (Ulgor): 1956
- první podpůrná instituce druhého stupně (Banka Caja Laboral): 1959
- Korporace (MCC): 1993

Popis:

„MCC je obchodní skupina složená ze 150 společností organizovaných ve třech sektorálních skupinách: finanční, výrobní a distribuční, spolu s výzkumnou a vzdělávací oblastí. MCC je plodem zdravé vize mladého kněze, Dona José Marí Arizmendiarieta, i solidarity a úsilí všech našich pracovníků-členů. Společně jsme byli schopni transformovat nevelkou továrnu, která v roce 1956 vyráběla naftová kamna a ohřívače, na vedoucí průmyslovou skupinu v Baskicku, která zaujímá sedmé místo ve Španělsku. Poselství MCC spojuje základní cíle obchodní organizace působící na mezinárodních trzích s použitím demokratických metod organizace, vytváření pracovních míst, podporou pracovníků, pokud se týká osobní a odborných podmínek a závazek rozvíjet sociální prostředí“

Jesus Catania, předseda (z domovských stránek uvedených níže).

Ústředním úspěchem skupiny Mondragon je celý soubor podpůrných struktur, které byly postupně zavedeny samotnými družstvy, uspokojování různých potřeb, sektorální rozvoj, sociální zabezpečení, školení a vzdělávání (nyní i univerzitní), konsultace, financování atd. Jednou z podpůrných institucí je banka skupiny (Caja Laboral), která hrála sjednocující úlohu od svého založení v roce 1959 do roku 1993, kdy byla korporace založena.

Až do 80tých let, se skupina ve své činnosti téměř výlučně soustředila na území Baskicka. To se za posledních deset let radikálně změnilo. Distribuční družstvo skupiny „Eroski“ se stalo jedním z hlavních supermarketových řetězců ve Španělsku, viditelných po celé zemi, a i některá výrobní družstva z ostatních regionů se nedávno stala členy skupiny. Skupina se také rychle internacionalizuje, má výrobní továrny v 11 zemích.

Základní údaje:

- počet zaměstnanců/dělníků – 60 000
- počet podniků – 150
- obrat (průmyslová a distribuční činnost) – 8 miliard EURO (2001)
- aktiva (finanční činnost) – 7,0 miliard EURO (2001)

Kontakty:

Pe Jose Maria Arizmendiarieta no. 5, 20500 Mondragon, Guizcoa, Španělsko

Tel. 34 943 779300

Fax 34 943 796632

E-mail wm@mcc.es

Domovské stránky www.mcc.es

3.4 Solidarita východ-západ ve prospěch opuštěných dětí: rumunsko-italská dobrovolnická asociace „Bobul“/“Il Chicco“ (Zrno), v Iasi, Rumunsko

Datum založení: 1993

Popis:

Asociace byla založena v roce 1993 v Iasi, ve výchovném Rumunsku. Hlavním účelem asociace je nabídnout konkrétní a životaschopnou odpověď na problém dětí, které jsou opuštěny a nacházejí se v rumunských sirotčincích, kde jsou často fyzicky, psychicky a sexuálně zneužívány. Asociace se stará, léčí a vychovává děti a mládež, které pocházejí z takovýchto institucí a zapojuje je do svého vlastního sociálního, výchovného, odborného a náboženského systému.

„Bobul“ působí v rodinných domcích, kde se matky-vychovatelky a specializovaný personál starají o a vychovávají omezený počet dětí různého věku s různými druhy problémů nebo s různými vadami, a zapojují je do prostředí a vztahů, které se podobají atmosféře v obvyklé rodině. Děti s různými vadami žijí s ostatními, čímž se zamezí jejich vyloučení ze společnosti a je zajištěno reciproční lidské poznávání. Asociace rovněž nabízí potřebné rehabilitační terapie, jako je fyzioterapie, psychoterapie, logopedie atd. a silnou psychologicko-pedagogickou podporu nutnou pro růst osobního potencionálu.

Asociace se snaží o aktivní integraci dětí a mládeže do života země, vypracovává individuální projekty, kde osoba je součástí činnosti, a pokračují a stimulují se sociální, školní, pracovní a neformální vztahy. Proto je vyvíjeno značné úsilí o zapojení do škol, do místní činnosti, sportovních středisek, dobrovolnické práce, kulturní činnosti a pracovního nasazení.

Hlavní současná sociální rehabilitace a projekty zapojení v rodinných domcích:

- chráněná práce a život v komunitě (11 mladých lidí), založení chráněné dílny na výrobu a prodej pečiva a řemeslných výrobků
- celková sociální integrace (15 mladých lidí a dětí)
- částečná sociální integrace (14 mladých lidí a dětí)
- permanentní pomoc a terapie pro mladé lidi a děti s postižením.

Hlavní těžkostí při realizaci těchto projektů je absence školeného personálu, potíže s rozvojem ekonomické činnosti, sociální prostředí, které je nepřátelské k dětem s poškozením a skutečnost, že většina státních škol nepřijímá tyto děti.

Základní statistiky:

- 6 rodinných domků, plus jedna vlastní potravinářská farma
- péče o 50 dětí

Kontakty:

Il Chicco, Bulevardul Chimiei, nr. 35, bloc F2-1, scara A, etaj4, apartament 3/4,
6600 Iasi, Rumunsko

Tel. Fax 0040232271392

e-mail ilchicco@mail.dntis.ro

kontaktní osoba: Stefania De Cesare (předsedkyně)

3.5 Institucionální komplex pro regeneraci měst: Pfefferwerk ve východním Berlíně

Datum vzniku: 1991

Popis:

Pfefferwerk GmbH je charitativně aktivní v oblasti východního Berlína, zabývá se poskytováním služeb pro osoby a společnost jako např. péče o děti, zlepšení bydlení, rozvoj místní kultury a environmentálních služeb. Je součástí širšího projektu zahrnujícího různé struktury reagující na různé potřeby. Tak, kromě charitativní činnosti je zde společnost s ručením omezeným, družstvo, několik sdružení (pro kulturu, sport atd.) a nadace, všechny se nacházejí ve stejné oblasti Berlína. Tato struktura reaguje na nutnost identifikovat nejlepší možnou strukturu pro každý druh služeb, aniž by byla spojována s jedním modelem. Je zřejmé, že různé organizace se odvolávají na společný původ a usilují o dosažení sociálních a demokratických cílů.

Služby jsou poskytovány prostřednictvím využití modelu sítě s účastí různých skupin. Téměř všichni místní účastníci (místní maloobchodníci, jiné asociace atd.) se střídají v různých činnostech, které organizace pořádá. Společným cílem je vytvoření integrovaných služeb místním obyvatelům.

Zdroje pocházejí hlavně z veřejných prostředků, vzniklých na základě kritérií kvazi-trhu, a malé procento z prodeje zboží jednotlivcům.

Základní údaje:

- nemateriální zdroje, hlavně formou účasti vedoucího projektu, hrazené z veřejných prostředků, od soukromých firem a významný podíl dobrovolnické práce:
  - vedení projektu – 680 000 EURO
  - výchovná činnost – 1 350 000 EURO
  - uvědomovací činnost – 1 250 000 EURO
- materiálové investice – 500 000 EURO, především v zařízení staveniště
- celkové provozní náklady charity – asi 3 648 000 EURO za rok
- pracovní síla – asi 190, z čehož asi 100 při plánování

Kontakty:

Pfefferwerk GmbH, Fehrbelliner St 92, D-10119 Berlin

Tel. 49 30 44383442

Fax 49 30 44383100

e-mail pfefferwerk@t-online.de

www.pfefferwerk.de

Kontaktní osoba: Torsten Wischnewski

3.6 Jak se staré družstvo invalidů adaptuje na tržní ekonomii a rozšiřuje se: STYL, Plzeň, ČR, člen SČMVD

Datum založení:

Styl: 1957

SCMVD: 1953

Popis:

Styl Plzeň VDI je součástí původní skupiny zaměstnavatelů invalidních občanů v České republice, které má dlouholetou tradici již před rokem 1989. Je to docela velký podnik s tradičním výrobním programem, zabývá se výrobou oděvů, vázáním knih, výrobou psacích potřeb, montáží kabelů a výrobou těsnění, úspěšně zvládl transformaci na tržní ekonomii, jak pokud se týká interní restrukturalizace tak Evropského trhu.

Až do začátku devadesátých let dosahovalo družstvo dobrých příjmů ze své činnosti. Ale později došlo k desintegraci interního trhu způsobeného likvidací hlavních dodavatelů družstva a k vážné finanční krizi. STYL úspěšně navázal nové obchodní vztahy v Německu, prostřednictvím Německé obchodní komory, v oblasti výroby oděvů a montáže výrobků. V roce 1993 došlo k organizační změně podniku a ke změně výrobní struktury s účastí holandské konsultační firmy HPM Ltd., a došlo ke zřízení prvních chráněných dílen. Zároveň byla navázána spolupráce s významnou holandskou firmou v oblasti montáže kabelů a došlo k zavedení jakosti kvality ISO 9002 ve třech výrobních podnicích. V roce 1997 byla vybudována nová továrna „Těsnění“ v Plzni.

STYL Plzeň vdi. je jedním z nejúspěšnějších družstev v rámci SČMVD (Svazu českých a moravských výrobních družstev). Tato organizace se aktivně zapojuje do lobování ve vládě, do kolektivního vyjednávání s odbory, do podpůrné činnosti svých členských podniků, především v oblasti marketingu (např. organizace obchodních veletrhů) a financování (prostřednictvím rozvojového fondu). SČMVD rovněž publikoval hloubkovou databázi členských podniků a jejich výrobků na CDromu a na internetu.

STYL Plzeň je jedním z největších zaměstnavatelů invalidů v ČR. Je živým důkazem toho, že aktéři sociální ekonomie v kandidátských zemích mohou být střední až velké podniky, budou-li schopné kombinovat svoji podnikatelskou úlohu se sociálním posláním.

Základní statistiky:

STYL

roční obrat – 2,7 milionu EURO

zaměstnanci – 410

počet invalidních zaměstnanců – 55% (225)

export – 60%

chráněné dílny – 12 s celkovým počtem 180 zaměstnanců

SCMVD

počet členských podniků – 390 (z nich 50 zaměstnává invalidy, jako STYL)

počet pracovníků v členských podnicích – 30 500 (z nich 7 700 invalidů)

Kontakty:

STYL Plzeň VDI

Radobyčická 24, 305 49 Plzeň, ČR

tel. 420 19 723 56 41

e-mail druzstvo@styl-plzen.cz

www.styl-plzen.cz

kontaktní osoba: Miroslav Šrédli, předseda

SČMVD

Václavské nám. 21, 113 60 Praha 1, ČR

tel. 420 2 241 093 12

fax: 420 2 26 03 01

e-mail: svoboda@scmvd.cz

www.scmvd.cz

kontaktní osoba: Jiri Svoboda

3.7 Model mikro kreditu z rozvojových zemí, vytvářející 1000 pracovních míst za rok: Asociace pro právo ekonomické iniciativy (ADIE), Francie

Datum založení: 1990

Popis:

ADIE je asociací pomáhající lidem, kteří jsou vyloučeni z trhu práce a z bankovního systému, vytvořit si vlastní pracovní místo, poskytnutím přístupu k úvěru.

Myšlenkou bylo adaptovat do francouzského kontextu zkušenosti z mikro-kreditu, který byl vyvinut v zemích třetího světa a pomohl milionům lidí si vytvořit vlastní pracovní místo. Ve Francii, kde žije 7 milionů lidí v bídě, vzrůstal za posledních deset let stále požadavek na mikro-kredit. Odhaduje se, že je 20 000 – 30 000 potencionálních tvůrců vlastních pracovních míst, ale mohlo by to být i 100 000, kdyby bylo regulatorní prostředí zjednodušeno, a kdyby byly k dispozici dostatečné finanční zdroje.

Žadatelé, kteří jsou ochotni zahájit nebo rozvinout činnost na vytvoření pracovního místa, mohou kontaktovat 22 regionálních kanceláří asociace, kde bude zhodnocena proveditelnost jejich projektu, a navržen finanční plán. Poté obdrží půjčku v rozsahu od 500 do 5 000 EURO, splatnou za dva roky, a získají také nutné školení a dohled. Mohou žádat o další půjčky, až do doby, kdy budou moci žádat o konvenční úvěr.

Zdroje ADIE pocházejí z různých veřejných zdrojů a soukromých darů. Asociace podepsala dohody s různými bankami, poskytuje jim 80% záruku na půjčky, ale sama také poskytuje půjčky a vlastní financování.

Kritériem pro financování je životaschopnost projektu, situace žadatele (nezaměstnaný nebo příjemce minimálního příjmu), jeho schopnosti a rozhodnutí, i podpora jeho osobního okolí. ADIE financuje projekty ve všech sektorech, většina se týká služeb, maloobchodu a řemesel. Několik příkladů: čističi oken, taxikáři, prodejci, květináři, kominíci, výrobci klobouků, instalatéri, elektrikáři, pěstitelé hlemýžďů, atd.

Základní údaje:

- počet míst vytvořených od založení v roce 1990 – 11 000 (průměr 1000 míst ročně)
- procento míst vytvořených ženami (2001) – 30% (národní průměr 27%)
- roční počet půjček – 3500 v roce 2001 (oproti 2344 v roce 2000)
- procento zachování míst po 2 letech – 70% (stejně jako národní průměr)

- regionální úřadovny – 22
- pracovníci – 200 osob
- dobrovolníci – 600 osob
- dlouhodobě nezaměstnaní nebo příjemci minimálního příjmu – 73,5% z půjček

Kontakty:

14 rue Delambre, 75014 Paříž, Francie

tel. 01 42 18 57 87

fax 01 43 20 19 50

e-mail adie@adie.org

www.adie.org

3.8 Firmy s podílovou účastí zaměstnanců, jádro ekonomie Slovinska: ISKRAEMECO, člen Slovinské asociace pro vlastnictví zaměstnanců (DEZAP)

Datum založení:

ISKRAEMECO: 1920

DEZAP: 1994

Popis:

Podílová účast zaměstnanců dosáhla ve Slovinsku 23% koncem privatizačního programu v roce 1997 a v současné době může být 16-17%, což je zcela podstatné.²⁶⁾ Dělníků, kteří jsou zaměstnání ve firmách, kde převládá podílové vlastnictví zaměstnanců je pravděpodobně asi 100 000, tj. 13% z celkového počtu pracovní síly v zemi a 22% zaměstnanců pracuje v podnicích. Kromě toho tyto podniky představují jádro slovinské ekonomie.²⁷⁾

Iskraemeco, firma s podílovým vlastnictvím zaměstnanců je jednou z předních evropských společností vyrábějících zařízení pro elektrickou energii, měřiče spotřeby elektrické energie, přístroje pro registraci a kontrolu. Jedním ze strategických cílů společnosti je globalizace trhu a internacionalizace výroby. Podle celkových příjmů a počtu zaměstnanců patří Iskraemeco mezi největší podniky ve Slovinsku. Její ústředí, včetně některých strategických oddělení, je ve městě Kranj, zatímco další činnost je rozmístěna po celém světě.

První diskuse o tom zda a jak privatizovat společnost začala koncem roku 1992, brzy poté, kdy byl ve Slovinsku schválen Zákon o transformaci vlastnictví. Po interní debatě schválil Iskraemeco, majoritní podílovou účast zaměstnanců jako centrální strategický cíl. Zvláštní výbor, složený ze zástupců vedení manažmentu podniku a odborů uzavřelo celý proces transformace vlastnictví. Struktura celého výboru se ukázala být velice pozitivní, protože prostřednictvím zastoupení odborů byli zaměstnanci stále informováni o postupu privatizace a mohli se jí dokonce aktivně účastnit. Na tomto základě zaměstnanci věřili manažmentu podniku a eventuální pochybnosti se postupně rozplynuly.

Transformace se uskutečnila velice rychle na základě slovinských standardů a byla ukončena v září 1994, kdy 60% akcií vlastnili zaměstnanci a bývalí zaměstnanci prostřednictvím interní distribuce a interního nákupu, 20% rozvojový fond (veřejný fond vytvořený pro získávání akcií a jejich prodej

20) podle Bozo Lednika, bývalého ředitele DEZAP

21) podle Miroslava Stanojeviče, lektora Institutu sociálních věd Univerzity v Lublani

soukromým investičním fondům), 10% penzijní fond a 10% kompenzační fond (rovněž veřejné fondy). V roce 1996, prodaly privátní investiční fondy své akcie penzijnímu fondu. V roce 1998 založili zaměstnanci-akcionáři vlastní fond (Iskraemeco DUS), jehož jmění odpovídalo majoritní části akcií Iskraemeco.

Během stejného období se uskutečnil proces renovace technologických a obchodních procesů a výroby. Montážní výrobní linky byly zrušeny a byla zavedena integrovaná pracovní místa, kvalita byla přizpůsobena mezinárodním standardům ISO 9001.

4 z 8 bodů vize podniku jsou „ podílová účast zaměstnanců“, udržování pracovních míst“, uspokojování zákazníků, zaměstnanců a vlastníků“ a „technologie přátelská k životnímu prostředí“. Iskraemeco rovněž zastává názor, že vlastnická a manažerská struktura je spojena s ekonomickým úspěchem podniku, protože zaměstnanci jsou hluboce zapojeni do procesu řízení a výroby.

Iskraemeco je členem Slovinské asociace pro podílovou účast zaměstnanců (DEZAP) jehož hlavní činností je:

- lobování pro legislativu podporující existenci a rozvoji vlastnictví zaměstnanců
- odborná pomoc zaměstnancům-vlastníkům
- rozvoj právní struktury pro vlastnictví zaměstnanců v podnicích
- výchova a školení pro zaměstnance-vlastníky ve všech oblastech, které se týkají vlastnictví zaměstnanců
- rozvíjení sítí podniků s podílovou účastí zaměstnanců pro vzájemnou informovanost a pomoc
- mezinárodní spolupráce.

Základní údaje:

ISKRAEMECO

Počet zaměstnanců – 2115 (2000)

Příjem – 110 milionů EURO v roce 2001 (10% růst ve srovnání s rokem 2000), 95% export

Investice – 7,1 milionu (2000)

DEZAP

Počet členských podniků – 9

Ostatní členské organizace : Asociace svobodných odborů Slovinska (250 000 členů)

Kontakty:

ISKRAEMECO

Savska Loka 4, 4000 Kranj, Slovinsko

Kontaktní osoba: Saso Peterlin, finanční ředitel, tel. 386 4 206 4139

e-mail saso.peterlin@iskraemeco.si

www/iskraemeco.si

DEYAP

Pivovarnika 6, 1000 Ljubljana, Slovenia

Tel. + 386 1 47 36 187

Fax + 386 1 23 22 157 nebo + 386 1 47 36 180

Kontaktní osoba Petra Kozel, e-mail petra.kozel@kiss.uni/lj.si, petrakoz@volja.net

3.9 Katalyzátor pomoci migrujícím dělníkům: integrované servisní středisko pro imigranty (CSI) – Janov, Itálie

Datum založení: 1992

Popis:

CSI je asociací, která se zabývá službami sociálního sekretariátu, prvního uvítání, právní poradenskou činností, zapojováním do práce, bydlením, výchovou a kulturními tradicemi imigrantů. Byla založena na základě iniciativy Regionální federace pro solidaritu a zaměstnanost, místního imigrantského koordinačního výboru, odborů a města Janova:

- Regionální federace pro solidaritu a zaměstnanost je asociací, která sdružuje všechny organizace zabývající se místním rozvojem, jako jsou sdružení, konsorcia sociálních družstev, regionální pobočky národních družstevních asociací, odbory, zástupci konvenčních ziskových podniků a místní městské orgány.
- Imigrační koordinační výbor zastupuje všechny místní organizace, které se zabývají imigrací
- Odbory jsou místními zástupci tří hlavních národních odborových konfederací (CGIL-CISLUIL)
- Město Janov je místním městským úřadem, který je odpovědný za poskytování služeb imigrantům.

Je nutné zdůraznit, že hlavní část tvoří zaměstnanci – sami imigranti. Ředitel a další zaměstnanci byli opravdu vybráni mezi imigranty s určitým vzděláním. Byly pro to dva hlavní důvody: prvním je jasná ochota zapojit „vedoucí/lídry“ různých komunit se zkušenostmi, druhým byla nutnost se vyrovnat s problémy kulturních tradic mezi jednotlivými etnickými skupinami.

Kromě poskytování služeb prvního uvítání, jsou nabízeny specifické služby, týkající se různých oblastí zájmu příjemců, od poskytování právních poradních služeb k přístupu ke školení a bydlení. Tento přístup umožňuje lepší integraci imigrantů do sociálního prostředí města, tím se zvyšuje sociální kapitál původně zanedbaných oblastí.

Tato iniciativa je klasickým příkladem společného programu mezi sociální ekonomii a místními úřady, pokud se týká služeb, které by měly poskytovat místní úřady, bylo analyzováno a uvedeno do praxe partnerství, které využívá participativní přístup. Kromě to je to příklad, kdy různí činitelé participují v iniciativě sociální ekonomie.

Základní údaje:

- počet stálých zaměstnanců – 6

- nemateriální investice pro začátek v člověkohodinách - 2266 č/h
- materiální investice pro začátek – 66 000 EURO
- operační/provozní náklady (přibližně) – 76 500 EURO
- počet případů realizovaných za poslední 3 roky – 20 000

Kontakty: Kandji Modou, ředitel – Via Milano 42/A – I – 16126 Janov, tel. +39 010 255423, fax + 39 010 256821.

3.10 Jedna z hlavních nevýdělečných institucí na Slovensku: Nadace Zdravé město v Banské Bystrici

Datum vzniku: 1992

Popis:

Nadace Zdravé město je příkladem, který ilustruje úspěch modelu obecní nadace ve východní a střední Evropě, kde koncem osmdesátých let postrádala občanská společnost mnohé mechanismy a podpůrné struktury, které existují na západní části kontinentu.

Populace Banské Bystrice, ve středním Slovensku, se v období 1946 až 1994 zvýšila pětkrát a dosáhla 700 000 obyvatel. Tento rychlý růst vytvořil mnoho problémů, především v oblasti životního prostředí a infrastruktury. V roce 1991 se město zavázalo k účasti na projektu Světové zdravotnické organizace „Zdravá města“, jehož posláním bylo učinit z města co nejlepší místo pro život, především posilováním „fyzického, mentálního, spirituálního a sociálního zdraví města pomocí širokého a intenzivního zapojení a účasti veřejnosti na místním rozhodování“.

V říjnu 1994, s finanční podporou radnice Banské Bystrice, se nadace stala obecní nadací. Stala se největší nevýdělečnou organizací a nejdůležitějším poskytovatelem grantů v oblasti Banské Bystrice. Hraje úlohu katalyzátora při podpoře partnerství mezi vládou, obchodními organizacemi a nevýdělečným sektorem a při podpoře iniciativ místních obyvatel. Je odpovědná za většinu inovativních přístupů k trvale udržitelnému rozvoji v této oblasti působení.

Obecní nadace Zdravé město poskytuje čtyřikrát ročně granty občanským sdružením, nadacím a neformálním skupinám občanů ve městech a okresech Banská Bystrica a Zvolen. Granty jsou založeny na následujících kritériích:

- jak projekt přispívá ke zlepšení místního životního prostředí
- jak projekt posiluje občanskou spolupráci
- schopnost žadatele úspěšně projekt realizovat.

Nadace nabízí granty v rámci různých programů:

- Vesnický program podporuje vzájemnou spolupráci mezi různými aktivními skupinami ve vesnici a mezi vesnicemi v regionu. Příklady oblastí projektu: ochrana dětí proti stresu a hluku, ochrana turistických oblastí, dětské letní tábory, obnova místních budov atd.
- Program Sousedství se zaměřuje na podporu sousedských občanských činností. Projekty zahrnují: školení na podporu zdravého života, hřiště atd.
- Program pro ženy podporuje činnost zahájenou ženami aktivistkami a zaměřuje se na zlepšení života žen. Projekt zahrnuje vzdělávací třídy o zdraví

žen a o těhotenství, podporu zdraví u romských dětí, podporu romské kultury, odborné kurzy pro romské ženy atd.

- Všeobecný program podporuje projekty, které splňují hlavní podmínku zlepšení kvality života ve společnosti. Příklady: pomoc lidem s mentálním postižením, údržba zanedbaných bloků bytů romské komunity, umělecké kurzy pro invalidní děti atd.
- Program životního prostředí podporuje projekty, jako jsou výchovné kurzy pro děti o životním prostředí, čištění horských potoků, eko-tábory pro děti atd.

Základní údaje:

- jmění nadace – 300 000 EURO (v roce 2000)
- roční provozní rozpočet – 25 000 EURO
- počet projektových grantů ročně – 130 (v roce 2000)
- maximální částka grantu – 250 EURO
- granty:
  - místní nevládní organizací – 40%
  - neformální občanské iniciativy – 33%
  - školy – 16%
  - specializované instituce – 8%
  - místní úřady – 3%

Kontakty:

Strieborne Namestie, 297 401 Banská Bystrica, SR
Tel. 088 415 6059, www.changenet.sk/nzmbb

4. Jak definovat sociální ekonomii?

napsal Bruno Roelants

Zjednodušený, ale vůbec ne nepravdivý způsob vyjádření by byl: “ Nikdo přesně neví co to je, ale všichni vědí, že to existuje“. I když, jak uvidíme, nebyla sociální ekonomie dosud 100% definována, již získala oficiální uznání na úrovni EU a v některých členských zemích EU. Koncept byl založen ve Francii, kde získal uznání vlády začátkem 80. let. Od té doby se postupně rozšiřoval do ostatních členských států EU: Belgie, Španělsko, Itálie, Portugalsko, Švédsko, Lucembursko, Irsko a Spojené království.

Uznání na druhé straně volá po zřízení norem a standardů. Konsultační dokument Evropské komise „ Družstva v podnikání v Evropě“²⁴⁾ již byl zmíněn v předešlé sekci. Poslední údaje v tomto dokumentu (listopad 2001) a 3 ze 4 definic níže uvedených (únor 2002) jsou jasnými ukazateli, že proces zřizování norem a standardů sociální ekonomie právě vstoupil do kritického stadia. Takovýto normativní proces, jako kterýkoliv tohoto druhu, bude mít přímý dopad na vytváření politiky na úrovni EU a na národní úrovni, pro ty sociálně ekonomické aktéry, kteří by měli být zahrnuti do tohoto konceptu. Pro tyto aktéry je důležité, aby věděli:

- zda spadají pod uznávanou a normalizovanou kategorii sociální ekonomie
- jestliže tomu tak je, zda se mohou zapojit do stanovování norem a standardů sociální ekonomie.

Čtyři definice sociální ekonomie, které jsou níže zkoumány byly navrženy: 1) skupinou osob z Francie, které patří k organizacím spojeným s původním konceptem (FONDA), 2) střešovým výborem na úrovni EU sdružujícím 4 typy organizací, které se považují za součást sociální ekonomie, jmenovitě družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace (CEP-CMAF), 3) Výborem regionů EU (CoR) a 4) Evropskou komisí.

Dále uvedené tabulky srovnávají 4 definice na základě řady parametrů. Budeme se snažit nalézt společné a odlišující body, abychom zjistili, co je to sociální ekonomie.

28) Viz poznámka 19).

4.1 Analytická tabulka hlavních definic sociální ekonomie

	FONDA 5.02.02	CEP-CMAF 14.02.02	COR 12-02-02
Zdroj , pramen/legitimnost definice	Navrhovatelé dokumentu FONDA zahrnují vedoucí představitele CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN atd. Tyto organizace byly v 80. letech konzultovány při vytváření pojmu sociální ekonomie poprvé na vládní úrovni v Evropě (níže viz rovněž vlastní definici pojmu COR). Jejich dokument byl původně napsán ve francouzštině.	To je jediná střešková organizace v Evropě, která seskupuje hlavní typy aktérů, kteří mají vztah k sociální ekonomii. Název znamená Stálá evropská konference družstev, vzájemných společností, sdružení a nadací.	Výbor regionů EU věnuje svoji pozornost definování „sociální ekonomie“ na úrovni od Evropského parlamentu do Rady, které dosud nevyhlásilo prohlášení v této záležitosti. To ukazuje na silný vztah mezi sociální ekonomikou a místními teritorii. Oficiálně schválení tohoto dokumentu se očekává 14. května.
Pojem	„typ podnikání, které, svým vlastním způsobem organizace a výroby, efektivně reaguje na současná očekávání v podmínkách trvale udržitelného rozvoje a sociální odpovědnosti“.	„nemůže být poměřována výlučně v podmínkách ekonomických výkonů, což je beztak potřebné pro dosažení jejich cílů jako vzájemných společností a v podmínkách solidarity, ale musí především být poměřována přínosem v oblasti solidarity, sociální soudržnosti a teritoriálními svazky. (Je) sociálně odpovědná. (Je to) odlišný způsob podnikání (s) odlišnými specifickými rysy (a) nepopíratelnou realitou“.	„hybrid“ se sociálními požadavky. Formu, která má, se v jednotlivých zemích liší. (....) Pojem sociální ekonomie pochází z Francie.

	FONDA 5.02.02	CEP-CMAF 14.02.02	COR 12-02-02
aktéři	Specifický typ podniků (jsou uvedena družstva, asociace a vzájemné společnosti, nadace však nejsou uvedeny).	„typ podnikání“ zahrnuje organizace jako jsou družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace“. „Složka organizované občanské společnosti“.	„ ekonomické podniky vyrábějící výrobky a/n poskyující služby, ale to společnosti s ručením omezeným s podílovým kapitálem.“ „více nebo méně družstev, vzájemné společnosti a asociace s ekonomickou činností“.
činnost	v rámci svého realizačního teritoria (dokument nelimituje činnost na žádnou specifickou oblast).	Činnost spadá „pod Evropskou politiku (o sociálním zabezpečení zaměstnanosti, podnikách a podnikání, výchově, výzkumu). Oblasti sociální ochrany, sociálních služeb, zdraví, bankovníctví a pojišťovnictví, přidružená činnost, řemeslná výroba, zemědělská produkce, bydlení, dodávky, spotřebitelské záležitosti, sousedské služby, výchova a školení a oblast kultury a činnosti ve volném čase“.	„podniky sociální ekonomiky jsou významným partnerem pro místní úřady při budování místních rozvojových strategií a nových místních akcí pro zlepšení blahobytu. To nezabraňuje samozřejmě aplikovat princip fair play strany místních úřadů a podniků tradičního obchodního sektoru a tradiční sociální ekonomie konkurovala v rámci místních rozvojových strategií. Sociální ekonomie může vyplnit mezeru v poskytování sociálních požadavků a služeb, které neposkytují tradiční firmy trhu nebo vláda.“

	FONDA 5.02.02	CEP-CMAF 14.02.02	COR 12-02-02
Hodnoty	Trvale udržitelný rozvoj/mezi-generační charakter/kolektivní dědictví solidarita sociální odpovědnost	„Dobrovolné a otevřené členství, doprovázené demokratickou kontrolou ze strany členů 25)“ „solidarita a odpovědnost“ „Autonomní manažment a nezávislost ze strany obecních úřadů“. „sociální soudržnost“.	Otevřené a transparentní řízení, demokracie a zapojení „zvyšuje hodnotu procesů místního rozvoje a sociálního pokroku prostřednictvím budování místního sociálního kapitálu podporou vzájemné důvěry a víry v komunální angažovanost občanů a zapojení do společných iniciativ stimulace větší sociální soudržnosti, koheze, znovu zapojování na okraji společnosti“.
Cíle	<ul style="list-style-type: none"> • rovnováha teritorií a sociální soudržnost • mír a bezpečnost • aby zkušenosti, získané podniky sociální ekonomie, sloužily pro definici standardů a zhodnocení nástrojů struktury sbližování, v záležitosti sociální odpovědnosti všech podniků, které jsou zpracovávány na evropské úrovni. 	<p>/využívat/ „nových výzev (zlepšovat nedostatek zapojení ze strany veřejných služeb, sociální integrace, trvalého rozvoje, solidarity mezi generacemi)“.</p> <p>/mělo by být poměřováno/ „solidaritou, sociální kohezí a teritoriálními svazky, /a/ ekonomickou výkonností“.</p> <p>„rozvoj pluralitní společnosti, která zajišťuje větší zapojení, více demokracie a solidarity“.</p> <p>„hraje významnou úlohu v místním rozvoji a sociální kohezi“.</p> <p>„přispívá ke stabilitě a pluralismu ekonomických trhů“.</p>	<p>„zboží a služby ... dodávané „hybridem“ se sociálními a požadavky“.</p> <p>„sociální ekonomie vytváří sociální podniky a novou podnikatelskou kulturu sociálních podnikatele (OECD), ovládanou hlavně na zapojení marginalizovaných skupin pomocí aktivní účasti a nového přístupu: kombinace nových smíšených zdrojů (veřejnost, trh, dobrovolná práce) pro vytváření pracovních míst. Sociální ekonomie může proto uspokojit potřeby tam kde to nemůže učinit veřejný sektor nebo trh“.</p>

	FONDA 5.02.-02	CEP-CMAF 14.02.02	COR 12-02-02
Strategie	<ul style="list-style-type: none"> • solidarita mezi teritorii, rizika a zisky • vytvoření ekonomické a sociální hodnoty, legitimita pluralitní ekonomie • vytvoření trvalých struktur...podpora pluralitních společností • financování projektů (by mělo vzít v úvahu) kreativní dynamiku. • zachování nedělitelnosti rezerv u družstev a vzájemných společností umožňující sdružením vytvářet vlastní fondy a respektovat takovou progresivní akumulaci. • především aplikace práva konkurovat by měla být revidována na základě konstitučního rozhodnutí Evropské rady z 6.12.2001, které legitimizuje odlišné zacházení. 	<p>Použití přebytků, v závislosti na sociálním cíli a/nebo přání členů, na reinvestice nebo distribuce (vytváření pracovních míst, činnost, nové podniky, refundace na investovaný kapitál, služby členům, sociálně-kulturní činnost atd.)</p> <p>/Má/ široký sociální základ a uskutečňuje svoji činnost různými právními formami, přičemž ukazuje svoji konkurenceschopnost a kapacitu růst a přizpůsobovat se novým sociálním a ekonomickým výzvám. Odpovídá prioritám a strategickým cílům EU: sociální soudržnost, plná zaměstnanost a boj proti chudobě, participativní demokracie, řízení podniků. Vytváří velice kvalitní pracovní místa a lepší kvalitu života, a nabízí strukturu přizpůsobenou novým formám podniku a práce.</p>	<p>„pomáhá místním úřadům transformovat pasivní zdroje v bezpečnost a zaměstnanost, výhodou na aktivní sociální investici do trvalého růstu“ „spojením podnikatelského ducha se sociálním účelem, možné bojovat proti pasivní závislosti na systému sociálního zabezpečení, může vést k vítězství, budou veřejné zdroje moci služby dodávány trhem dobrovolnými zdroji“. „Výbor regionů zdůrazňuje, že pro posílení mladých a křehkých demokracií v zemích střední a východní Evropy, je nutný rozvoj sociální ekonomie a organizované občanské společnosti např. prostřednictvím partnerství, zde silná potřeba spolupráce a výměny mezi EU a kandidátskými zeměmi.“ Evropská komise by měla zřídit databázi partnerských nejlepších praxí v sociální ekonomii, kterou by ro</p>

			využívaly aplikantské podporovat a financovat bilaterální nebo skupinovou výměnu nejlepší praxe „přenos dobré praxe ... především u organizací sociální ekonomie na kandidátské země, pro posílení sociální koheze tvorby pracovních míst podniků a demokracii. „zřízení osnov a výchovných programů“
Vztah mezi člověkem/společností a kapitálem	/existuje/ „další vztah s ohledem na tvorbu ekonomické a sociální hodnoty umístěním osoby (jednotlivce) do centra této tvorby“. „Sociální kontrakt spojuje členy vzájemně mezi sebou a podnik s jeho okolím a ne podle vztahů ke kapitálu“. „Kapitál je ponížěn na úlohu finančního nástroje, ale neuděluje žádnou moc v rámci podniku“.	„nadřazenost jednotlivce a sociálního cíle nad kapitálem“. „kombinace zájmů (soukromých) zájmů členů/uživatelů a/nebo veřejných zájmů“. „Použití přebytků v závislosti na sociálním cíli a/nebo na přání členů, na reinvestice nebo distribuci“.	„neziskově orientovaní“

4.2 Hlavní společné jmenovatele a charakteristiky

Aktéři: restriktivnější definice, týkající se aktérů je definice Výboru regionu (COR), která uvádí, že to jsou: „více nebo méně družstva, vzájemné společnosti a asociace(sdružení) s ekonomickou činností“. Existuje úplný konsensus mezi čtyřmi definicemi ohledně skutečnosti, že **družstva a vzájemné společnosti** jsou součástí sociální ekonomie. Pokud se týká sdružení, sociální ekonomie zahrnuje **alespoň ty, s ekonomickou činností**. Pokud se týká čtvrtého institucionálního pilíře, nadace, 2 ze čtyř definic (Fonda a CoR) je neuvádějí.

Činnost: absolutně neexistuje a priori omezení pokud se týká sektorů, ve kterých sociální ekonomie může působit. Společné jmenovatele si musí vystačit s teritoriální implantací a výrobou sociálního zboží. Texty Fonda a COR jasně uvádějí **spojení s teritoriem a místním rozvojem**. Text CEP-CMAF činí to samé nepřímou, tím, že vyjmenovává činnost, která se váže k teritoriu. Text CoR dále uvádí **dodávky „ sociálního zboží“**, jednou z nichž je **tvorba zaměstnanosti**, uváděná ve všech čtyřech definicích.

Hodnoty: a) **solidarita a sociální soudržnost**, b) **sociální odpovědnost a závazek**, c) **demokracie a účast**, d) **autonomie a nezávislost**, se zdají být hlavními společnými jmenovateli všech čtyř definic. Ostatní hodnoty, slučitelné s dříve jmenovanými, jsou přidány v části definic, jako je **mezigenerační charakter** (Fonda), **víra a důvěra** (CoR). Avšak, jak CEP-CMAF tak definice Evropské komise připouští, že některé z těchto hodnot a speciálně demokracie a účast, se nepoužívají u nadací.

Cíle: zdá se, že konsensus mezi čtyřmi definicemi je v tom, že sociální ekonomie **uspokojuje řadu potřeb, které ostatní sektory ekonomie nemohou samy kompletně uspokojit**. Tyto potřeby se týkají **sociální soudržnosti a rovnováhy** (včetně tvorby pracovních míst, podpory podnikání a stability trhů), **konstrukce pluralitní, participativní, demokratické a na solidaritě založené společnosti**.

Strategie: čtyři definice naznačují potřebu vytváření **sítí/struktur a zapojení občanů na teritoriální úrovni**, vytvoření **silných spojení mezi teritorii, podnikatelskými a sociálními účely a podporu finančních mechanismů na posílení spojení s teritoriem** (např. nedělitelné rezervy, sociální reinvestice).

Vztahy mezi lidmi/společností a kapitálem: všechny čtyři definice směřují k tomu, že uznávají, že sociální ekonomie je charakterizována **nadřazeností jednotlivce a sociálního cíle nad kapitálem**.

5. Význam sociální ekonomie pro místní a teritoriální rozvoj

napsal Luigi Martignetti

REVES – Evropská síť měst pro sociální ekonomii

reves@revesnetwork.net

Z hlediska různých názorů, hraje sociální ekonomie klíčovou úlohu na místní úrovni. Z důvodů přesnosti a jasnosti se následně zmíním o čtyřech hlavních charakteristikách vztahů mezi sociální ekonomii a místním rozvojem:

- kvalitní zaměstnání
- obsahuje sociální kapitál
- posílená demokracie a
- partnerství mezi místními úřady a aktéry sociální ekonomie.

Kvalitní zaměstnání

Nejprve, jako podnikatelský nástroj, jsou sociální podniky typickými klíčovými aktéry při tvorbě místního kvalitního zaměstnání v různých oblastech: v některých případech se sociální podniky staly hlavním místním zaměstnavatelem. To se děje ze dvou hlavních důvodů. Na jedné straně je podle definice sociální ekonomie místní a regionální ekonomii (vis-a-vis globální ekonomii). Ve skutečnosti jsou druhy „výroby“ mnoha sociálních podniků nutně místní, protože vyrábějí tak zvané „vztažné zboží“ (relational). Toto zboží je charakterizováno dočasnou přítomností jak výrobce, tak příjemce výroby (tj. klientem).

Za druhé, mnohé oblasti, ve kterých působí aktéři sociální ekonomie, jsou charakterizovány pracovní-intenzivními plány, proto přinášejí velký počet pracovních míst. Například, můžeme hovořit o zkušenostech „vesnických družstev“ ve Skandinávii nebo v Irsku, kde téměř všichni venkované jsou zapojeni nebo zaměstnání v jednom jediném společném družstvu. Podobně, můžeme hovořit o zkušenostech konsorcií sociálních družstev v Itálii nebo o sociálních podnicích ve Španělsku, které se zabývají poskytováním služeb občanům. Velice často mohou být tito aktéři sociální ekonomie hlavními zaměstnavateli, z nichž každý má více než 1000 zaměstnanců.

Zahrnutý sociální kapitál

I když je důležitý, není pravděpodobně ekonomický aspekt hlavním elementem, ovlivňujícím místní dopad sociální ekonomie. Jak je často uváděno, sociální ekonomie hraje hlavní roli jak při budování, tak při zlepšování místního, zahrnutého, sociálního kapitálu. Tímto výrazem obvykle vyjadřujeme hodnotu všech sociálních vztahů i místních sítí solidarity v daném teritoriu. Tato představa může být rozšířena, ale v současné době se zdá lepší se soustředit na stručnou definici.

Posílená demokracie

Jako vztažná ekonomie, vytváří sociální ekonomie nutně silné svazky mezi skupinami s odlišným původem, působícími na stejném teritoriu (můžeme to zjednodušit, když řekneme mezi prodejci a příjemci, máme přitom na mysli, že v některých případech mohou být tyto skupiny částečně totožné). Způsob, jakým jsou tyto svazky vytvářeny a všeobecné chování komunit je způsobeno interní charakteristikou sociálních podniků, především interní demokracií. Určitě vytváří struktura sociálních podniků vnitřní arénu, kde se účastníci školí pro demokracii.

V tradičních kapitálově silných podnicích, vytváří často nedostatek tohoto aspektu zkraty mezi interním pracovním prostředím (v němž pracovník tráví spoustu času) a externím (sociálně-politickým) prostředím. Na druhé straně, mohou být sociální podniky viděny jako pokračování mechanismů občanské a demokratické společnosti.

Partnerství mezi místními úřady a aktéry sociální ekonomie

Aspekty, které byly výše stručně shrnuty, nám umožňují v krátkosti uvažovat o vztahu mezi sociální ekonomii a místními úřady (obecními úřady, okresními úřady, regionálními nebo jinými druhy místních volených úřadů).

Podrobný rozbor partnerství mezi místními a regionálními úřady a sociální ekonomii byl vypracován Výborem regionů EU v informačním materiálu „Partnerství mezi místními a regionálními úřady a organizacemi sociální ekonomie: přínos pro zaměstnanost, místní rozvoj a sociální soudržnost“.³⁰

Na základě tohoto hlavního dokumentu, níže zdůrazňujeme některé klíčové aspekty těchto vztahů. V reprezentativní demokracii, mají místně volené úřady jasný mandát od voličů a odpovídají se jim, nyní se někdo může zeptat, jak se mohou participativní aspekty v rámci sociální ekonomie slučovat s reprezentativní demokracií.

Ve skutečnosti, jak ukazují zkušenosti, neexistuje kontrast nebo kontraindikace mezi těmito dvěma aspekty. Na druhé straně, participativní a odpovědné chování vyvinuté zkušenostmi v sociální ekonomii poskytuje silnou podporu reprezentativní demokracii, prostřednictvím stálé podpory a dohledu nad volenými zástupci.

Zkušenosti v různých zemích a teritoriích ukazují, že dialog a existence mechanismu informací, konsultací, společných programů a v některých případech, rozdělení moci, posiluje důvěru v reprezentativní demokracii a rozvíjí pocit, že člověk je součástí komunity/společnosti.

Proto není neobvyklé vidět, jak se města často zapojují do partnerství s místními úřady a aktéry sociální ekonomie. Jsme také svědky zvýšeného zapojení do místních voleb.

Můžeme proto uzavřít, že silná místní a demokratická inspirace sociální ekonomii představuje další bohatství pro místní teritoria, musí být plně využita

vytvořením stálého, dlouhodobého, demokratického, odpovědného a transparentního partnerství.

30) k dispozici na domovských stránkách www.cor.eu.int

6. Typy obecní/veřejné politiky zaměřené na organizace sociální ekonomie na základě CIRIEC-International (Mezinárodní středisko pro výzkum a informace o veřejné, sociální a družstevní ekonomii)

6.1 Politika nabídky, týkající se struktury organizací sociální ekonomie

Institucionální opatření	Uznání jako soukromý aktér (soukromý agent) Uznání svobody tohoto aktéra působit ve všech ekonomických sektorech Eliminace/kompenzace právních překážek vzniklých používáním odlišných stanov Uznání jako aktéra při využívání programů obecní politiky (výkonný agent) Uznání jako aktéra ve spolupráci s obecní politikou (spolurozhodující agent) fiskální podpůrná opatření
Financující opatření	Odlišné instrumenty finanční podpory (podpůrné fondy, přiděl příjmů z loterií)
Podpůrná opatření na skutečné služby	Existence obecních/veřejných organizací, které podporují sociální ekonomii s následujícími službami: - informace - výchova - vytváření sítí - poradní, technické, obchodní.... - výzkum
Opatření na rozšiřování a výchovu	Tvorba veřejného mínění, které má znalosti a uznává sociální ekonomii.

6.2 Politika poptávky týkající se organizací sociální ekonomie

Vládní výdaje na různých úrovních > klienti organizací sociální ekonomie
Přednost výdajů v sektorech sociálního a všeobecného zájmu (příbuzné služby – proximity services) > „Nová keynesiánská politika sestavená na sub-centrálních úrovních vlád“: - snížení účinků odlivu - silný dopad na místní zaměstnanost - zahrnutí neuspokojených potřeb
Pozitivní diskriminace vůči organizacím sociální ekonomie v obecním zajišťování následujících služeb: - „quart coopératif“ ve Francii - sociální klauzule a doložky - pozitivní a nevyslovená diskriminace pro místní a regionální vlády v Itálii
Problémy vzniklé vzhledem k nedostatku opatření týkající se vztahů mezi veřejným sektorem-sociální ekonomii při poskytování následujících služeb: - stabilita kontraktů/ soulad služeb - promptní platby
Operační způsob pro požadavek solventnosti (šeky-sloužby nebo šeky podnikům)

6.3. Politika týkající se zaměstnanosti v organizacích sociální ekonomie

Všeobecné principy
<ul style="list-style-type: none">
- politika tvorby zaměstnanosti spojená s potřebami sociálního zájmu, které nejsou uspokojovány ani trhem, ani státem
- politika zaměřená na znevýhodněné pracovníky na trhu práce (starší než 40 let, mládež, atd.)
Podpůrná opatření pro tvorbu/stabilizaci zaměstnanosti v sociální ekonomii
<ul style="list-style-type: none">
- přímá tvorba zaměstnanosti pomocí pracovních nákladů (všeobecně v činnosti sociálního a všeobecného zájmu)
- pomoc kolektivní samostatné výdělečné činnosti nezaměstnaných
- pomoc stabilizaci zaměstnání v sociální ekonomii (přístup k podmínkám přidruženého členství)
Problémy, kterým je nutné se vyvarovat, zabránit/řešit
<ul style="list-style-type: none">
- „Gheto-izolace“ takto vytvořeného zaměstnání, „efekt náhrady“
- nedostatečná kvalita tohoto typu zaměstnání, je-li nahrazeno nabídkou kvalitních nových služeb
Podpůrná opatření pro školení pracovníků v organizacích sociální ekonomie
<ul style="list-style-type: none">
- všeobecný rámec, žádná specifická opatření pro školení
- doplňkové podniky sociální a pracovní
Ostatní opatření týkající se politiky zaměstnanosti
<ul style="list-style-type: none">
- služby poradní, umíst'ovací, informace o pracovních místech (Umíst'ovací agentury s charakteristikami sociální ekonomie)
- distribuce pracovních příležitostí (přidružený pracovník na částečný úvazek)

Zdroj: „Empleo y Economía Social en la Unión Europea: Una Síntesis“ (Zaměstnanost a sociální ekonomie v Evropské Unii: shrnutí), napsali Rafael Chaves a Jose Luis Monzón, Univerzita Valencie, v Informe-Memoria de la Economía Social 1999, CIRIEC-España, Valencia, str. 61-80.

Dokument ve španělštině je zkrácenou verzí Studie CIRIEC-International z roku 1998 zpracované v 15 zemích EU s názvem „Les entreprises et organisations du troiseeme systéme: un enjeu stratégique pour l'emploi“. Tato studie byla koordinována pány : B.Thiry, D.Demousties, R. Spear, E. Pezzini, J.L.Monzon a R. Chaves.

7. Čísla o zaměstnanosti v sociální ekonomii v Evropské unii na základě CIRIEC-International

Tabulka 7.1: Zaměstnanost v sociální ekonomii podle zemí EU

Země	absolutní zaměstnanost (EFT) 27)	% zaměstnání s pevným platem
Rakousko	233,662	8,0
Belgie	206,127	7,1
Dánsko	289,482	13,8
Finsko	138,580	8,1
Francie	1,214,827	6,8
SRN	1,860,861	6,4
Řecko	68,770	3,3
Irsko	151,682	15,8
Itálie	1,146,968	8,2
Lucembursko	6,740	4,6
Holandsko	769,000	16,6
Portugalsko	110,684	3,5
Španělsko	878,408	9,9
Švédsko	180,793	5,8
V.Británie	1,622,962	8,4
Celkem	8,879,546	

Zdroj: Studie CIRIEC-International, která již byla zmíněna, provedená v letech 1998-9 v 15 zemích EU.

Tabulka 7.2: Vývoj zaměstnanosti ve vybraných sektorech a zemích

Země	počet zaměstnanců	vývoj zaměstnanosti
výrobní družstva pracovní společnosti (SAL) Španělsko	164,352 62,567	+ 10% od 1990 do 1995 + 17% od 1995 do 1998
zemědělská družstva, Portugalsko	17,416	- 2,4% od 1994 do 1996
Distribuční družstva, Švédsko	32,000	- 11% od 1992 do 1997
Družstevní banky, Francie	1,137,000	+ 0,7% od 1994 do 1996
Vzájemné zdravotní společnosti, Holandsko	1,078	- 6,4% od 1991 do 1996
Asociace ze zdravotního a sociálního sektoru, V.Británie	245,000	+ 5% za rok
Asociace ze vzdělávacího a výzkumného sektoru, SRN	168,000	+ 4,5% od 1990 do 1995
Asociace z kulturního, sportovního a sektoru pro volný čas, Dánsko	41,801	+ 2,5% ročně (1 7,8% mezi 1994 a 1997)

Zdroj: Idem

31) Ekvivalent zaměstnání na plný pracovní závazek

8. Kořeny koncepce sociální ekonomie a její rozšiřování ve světě

8.1 Čtyři ideologické kořeny sociální ekonomie a jejich současný dopad

napsal Adam Pięchowski, ředitel mezinárodních vztahů, Národní družstevní rada, Polsko

Současná sociální ekonomie, i družstevní hnutí, mají své kořeny zapuštěny hluboko do minulosti, do pojmu sociální filozofie, která se objevila v 19. století, ale která se zachovala až do dneška, i když byla předmětem dlouho trvajícího vývoje. Tyto pojmy se týkaly ideálu socialismu, liberalismu a křesťanské solidarity.

První francouzští „utopističtí socialisté“ Claude Henri de Saint Simon a Charles Fourier – kritizovali soudobý kapitalistický systém a propagovali ideály celkové rekonstrukce státního systému a založení nových sociálních struktur i nových pracovních vztahů; „nová společnost“ měla být založena na dobrovolném výrobním sdružení jako byly Fourierovy „falangy“. Robert Owen, inspirovaný těmito myšlenkami, věřil, že hlavním cílem všech sociálních akcí by mělo být vytvoření „nového člověka“, čehož by bylo dosaženo celkovou rekonstrukcí sociálních a ekonomických podmínek, které tvoří lidské vědomí. Takováto rekonstrukce by mohla být vytvořena díky všeobecné spolupráci všech jednotlivců ve všech oblastech ekonomického života prostřednictvím dobrovolných sociálně ekonomických asociací jako „Owenovy vesnice“ nebo družstevní společnosti. Byly to právě Owenovy myšlenky, které položily základy prvního (nebo předpokládaného prvního) družstva založeného v Rochdalu v roce 1844. Následovníci utopistických socialistických koncepcí, spojení později se socialisty (nakonec s komunisty) a hnutím dělníků a marxistickými myšlenkami vždy věřili, že nejvyšším cílem všech sociálních akcí, včetně činnosti družstev a odborů, bude transformace celé společnosti, což znamenalo reagovat na zájmy a potřeby ne jednotlivců, ale sociálních skupin a tříd kolektivním způsobem. Nezanedbávali ekonomickou úlohu družstev při pomoci nejchudším skupinám společnosti dosáhnout blahobytu, ale zdůrazňovali jejich vzdělávací úlohu a ostatní neekonomické společné výhody spojené se členstvím a mající za cíl změnu sociálního uvědomění a přípravu budoucí proletářské revoluce. To samé se týkalo ostatních druhů sociálních organizací.

Myšlenky Charlese Gida, vzniklé také z ranných sociálních koncepcí, navrhovaly místo sociální revoluce vývojovou transformaci místních komunit, států a v závěru celého světa na obrovskou „družstevní republiku“. Toho by mohlo být dosaženo prostřednictvím svépomoci, vlastní organizací družstva, různými formami družstev, sociálními sdruženími atd., které by na dobrovolném základě plnily všechny funkce, které předtím plnily státní orgány a eventuálně

by i nahradily státní organizaci. Tato vize, nazývaná „pan-kooperativismus“, byla samozřejmě utopií, ale zdůrazňováním úlohy vlastní organizace družstva, bratrství, sociální solidarity, demokracie, sociální spravedlnosti a překonávání vyloučení ze společnosti, se velice přibližovala současným myšlenkám sociální ekonomie a může být považována za jeden z jejích hlavních zdrojů.

Dva další ideologické zdroje sociální ekonomie neměly ambice celkové rekonstrukce existující společnosti – měly za cíl zachovat její struktury, pokud možno zlepšené a lépe přizpůsobené potřebám všech sociálních vrstev. Podle koncepcí liberalismu (a později neo-liberalismu), společnost jako celek (a i menší sociální skupiny) neexistují jako separátní bytost, ale jsou to shromáždění jednotlivců, spojených obrovskou sítí různých svazků a vztahů. Největším dobrem humanity je plná autonomie všech jednotlivců a jejich právo uskutečňovat své osobní zájmy, včetně zbohatnutí. Jako skutečná společnost neexistuje, neexistuje také nic jako „ všeobecné sociální dobro“; ve vztahu mezi jednotlivci, klíčovou úlohu hraje ekonomický zisk. Přirozeně, rozvoj trvale udržitelné ekonomické spolupráce mezi jednotlivci pro ně bude mnohem více ziskový, než vytváření konfliktů. A pouze z tohoto přísně pragmatického důvodu (a ne z nějakých dalších morálních důvodů, jako v případě jiných sociálních filozofií) je ospravedlnitelné nalézat instituce, které minimalizují konflikty a pomáhají při navazování spolupráci. Mezi takovými institucemi hrají významnou úlohu družstva a ostatní dobrovolná sdružení. Jeden z otců zakladatelů družstevního hnutí – Herman Schulze-Delitzsch – zastával takového koncepcie. První družstevní banky, které založil v Německu (a později další druhy družstev) se soustředily na pomoc ne nejchudším sociálním skupinám, ale těm, co již něco vlastnili; malým a středním výrobcům, řemeslníkům a středně bohatým rolníkům. Podle liberálních koncepcí, tím že budeme pomáhat rozvoji jejich jednotlivých firem, budeme přispívat ke tvorbě pracovních míst, ke všeobecnému blahobytu a tím budeme pozvedat i ty úplně nejchudší. Následovnicí H.Schulze-Delitzsche byly vždy citliví pokud se týká podnikatelské dimenze jejich organizací, ale také zdůrazňovali úlohu subjektivity členů, autonomie a interní demokracie. To také ovlivnilo zahrnutí liberálních koncepcí mezi zdroje současné sociální ekonomie.

Třetí zdroj – křesťanská solidarita – měla některé společné rysy s výše presentovanými doktrínami. Podle sociálního učení římskokatolické církve, která našla své plné vyjádření v encyklice „Rerum Novarum“ papeže Leona XIII (1891), je lidská společnost již existující (jako v případě stoupenců socialismu) komunitou jednotlivců, kteří používají fyzické a duchovní aspekty lidských bytostí a jsou spojeni různými přirozenými svazky. Základní jednotkou sociální struktury jsou rodiny; klíčovou úlohu v sociálních organizacích hraje dělba práce. Ta může být dosažena pomocí různých „korporací“ tj. malých skupin založených na křesťanské solidaritě a umožňuje sociální a ekonomické

zapojení jednotlivců i rodin do hlavního dění ve společnosti. Družstva jsou jednou z forem takovýchto korporací. První družstva, která se zmiňují o těchto koncepcích, byla založena dlouho předtím, než byla výše citovaná encyklika publikována. Jejich otcem zakladatelem byl Friedrich Wilhelm Raiffeisen, který první založil úvěrní a spořitelní družstva, která působila hlavně v nejchudších venkovských regionech. Také ostatní Raiffeisenova modelová družstva byla obvykle malá, spojená s místní komunitou, založená na silných kontaktech mezi členy, na vzájemné důvěře a na myšlenkách vzájemné pomoci a dobrovolné práce pro společný prospěch.

Všechny tyto tři koncepce (nebo čtyři, budeme-li považovat „pan-kooperativismus za samostatnou) existují v současném družstevním hnutí v Evropě. V některých zemích (např. v Itálii) existují paralelní národní organizace družstev, odvolávající se na všechny tyto filozofie. V jiných zemích, získala jedna z doktrín dominantní pozici, někdy jako následek přirozeného vývoje nebo místní tradice, někdy následkem státní politiky, jako je to v případě bývalých komunistických zemí, kde jediným přijatelným typem družstva byl socialistický (nebo spíše karikatura socialistického) typu, přísně podřízeného státu. Avšak nyní, některá regenerující se družstva se odvolávají také na jiné zdroje – například nová polská úvěrní družstva, která se považují za následníky „Kasy Stefczyka“ z doby před druhou světovou válkou, tj. malé úvěrní a spořitelní svazy, polská verze raiffeisenových družstev. Některé družstevní banky také připomínají tradici družstevních bank „Banki Ludowe“, které existovaly v oblasti Poznaně v 19. století na základě stanov Schulze-Delitzschových. Koncepce sociální ekonomie by byla bohatší a lépe akceptovatelná v zemích, kde je neznámá nebo málo známá, kdyby brala v úvahu všechny tři doktríny – zdánlivě protichůdné, ale, paradoxně, vedoucí ke stejnému sociálnímu cíli.

8.2 Jak se koncepce sociální ekonomie rozšiřuje do dalších mimoevropských regionů

napsala Claudia Sanchez Bajo

Koncepce sociální ekonomie překročila Evropský region, především směrem k Americe, kde vznikají diskuse a akce k tomuto tématu. Vzhledem k nedostatku prostoru se zmíníme pouze o několika příkladech pracovních skupin a nadnárodních výzkumných projektů.

Quebec, v Severní Americe, může být považován za středisko intelektuální činnosti týkající se sociální ekonomie. V roce 1987, založila Univerzita v Montrealu Guy-Bernier Chair for Cooperation, ve spolupráci s Montrealskou federací družstevních spořitelů Desjardins. Od té doby, bylo publikováno mnoho prací nejenom o družstvech, především spořitelních a úvěrních, ale i o sociální ekonomii jako celku. 32) V roce 2001 založila univerzitní Škola manažerských věd, ve spolupráci s výše uvedenou institucí dvouletý program MBA o Kolektivních podnicích, který se soustředí na družstva, podniky sociální ekonomie, filantropii a nezisková sdružení, vzájemné společnosti a mezinárodní organizace. 33)

Ve střední Americe, uspořádalo družstevní hnutí v Kostarice v roce 2000 První národní symposium o sociální ekonomii. Zaměřovalo se na definici koncepce, na výměnu zkušeností z ostatních zemí (Střední a Jižní Ameriky, a z Evropy) i na strategickou činnost v budoucnosti. Dalším významným charakteristickým rysem, který byl rovněž projednáván byla otázka vzájemného obchodu mezi organizacemi sociální ekonomie na mezinárodní úrovni. 34)

V Brazílii, jak vysvětluje Paul Singer 35) došlo ke znovuzrození sociální ekonomie v různých odvětvích v 90 letech 20. století. Nejdříve došlo ke vzniku podniků solidarity, kdy kapitalistické firmy, které byly v krizi nebo zkrachovaly byly převzaty vlastními zaměstnanci za pomoci odborů a specializovaných subjektů. 36) Druhým odvětvím bylo vytvoření různých druhů družstev v rámci zemědělské reformy, založení MST – Hnutí zemědělských

32) viz <http://www.er.uqam.ca/nobel/ccgb/cahiers.html>

33) viz <http://www.er.uqam.ca/nobel/ccgb/MBA.html>

34) viz „Economia Social:Experiencias y Estrategias – Ponencias y Conclusiones del I Simposio de Economie Social, San Jose, 23-24 Marzo, 2000“, San Jose de Costa Rica: Asamblea de trabajadores del Banco Popular y de Desarrollo Comunal, 2000

35) nedávne znovuoobnovení sociální ekonomie v Brazílii viz výňatek na: <http://www.ces.fe.uc.pt/emancipa/research/en/difusao.html>

36) Příkladem je Národní asociace dělníků v podnicích jimi řízených (Associaca Nacional de Trabahadores em Empresas de Autogestao) a Unisol. Singer rovněž zkouma Conforja, velkou slévárnu, která byly převzata čtyřmi velkými výrobními družstvy.

pracovníků nevlastnících půdu. Třetím způsobem je zakládání družstev nezaměstnanými lidmi a sociálně vyloučenými pracovníky. 37) Čtvrtá možnost je řízena pracovními odbory CUT a sítí venkovských úvěrních družstev.38)

Singerův výzkum byl součástí širšího nadnárodního výzkumného programu financovaného jak Nadací Mac Arthura tak Gulbenkianovou nadací, nazvaného „Znovunalézání sociální emancipace“, ve které profesor Boaventura de Sousa Santos 39) (ředitel Střediska sociálních studií na Ekonomické fakultě Univerzity Coimbra v Portugalsku) hrál významnou úlohu, a který byl realizován výzkumnými pracovníky v Brazílii, Portugalsku, Jižní Africe a v dalších zemích. Projekt byl zahájen v lednu 1999 a dokončen v prosinci 2001. Měl čtyři nadnárodní pracovní skupiny, z nichž jedna se zabývala sociální ekonomikou. Materiály a rozhovory mají být publikovány v roce 2002.40)

Brazílie rovněž hostila Světové sociální forum se specifickým workshopem nazvaným „Ekonomie solidarity, pilíř humanizující globalizace“. Workshop sledoval pod různými názvy jako ekonomie solidarity, sociální ekonomie, solidární sociální ekonomie, humánní ekonomie, lidová ekonomie a ekonomie proximity, vznikající praxi ekonomických a sociálních vztahů, které se snažily zlepšit kvalitu života jednotlivců. Workshop vyjádřil názor, že kořeny jsou mnohonásobné a jejich kulturní síla je různorodá, od reciproční praxe místních obyvatel po družstva vytvořená v Rochdalu v Anglii v polovině 19. století. I přesto dokument z workshopu potvrdil, že tyto praxe obsahují některé body sblížení: uznání hodnoty lidské práce, uspokojení potřeb všech jako základ technické tvořivosti a ekonomické činnosti, uznání práv žen a jejich místa v ekonomice, hledání vztahu s přírodou na základě respektu a hodnot spolupráce a solidarity. 41) Workshop zakončil svoji práci vypracováním seznamu 18 návrhů pro další práci. Tyto návrhy zahrnovaly například: vypracování konceptu sociální účinnosti, definice metodologie analýz, měření a hodnot podniků sociální ekonomie, vytvoření etických principů a pravidel pro každodenní ekonomickou činnost, požadavek, aby multilaterální finanční instituce (Světová zdravotnická organizace, Mezinárodní měnový fond, Světová banka atd.) zahrnuly sociální ekonomii do všech svých programů jako nepostradatelnou součást trvalého a vícerozměrného rozvoje lidstva, vytváření sítí/struktur a informačních strategií a užší spolupráce s místními úřady.

37) Třetí metoda je řízena Caritas (subjekt Národní rady biskupů Brazílie) Conselho Nacional dos Bispos do Brasil, občanskou akcí proti chudobě za život (Acao da Cidadania Contra a Miséria e pela Vida) a Technickými inkubátory lidových družstev (Incubadoras Tecnológicas de Cooperativas Populares), které působí při různých brazilských univerzitách.

38) CUT, největší svazová federace v zemi, založila Agenturu pro rozvoj solidarity (Agencia de Desenvolvimento Solidário) a systém CRESOL, což je síť venkovských úvěrních družstev, která se rychle rozrůstá v jižní Brazílii.

39) viz http://www.ces.fe.uc.pt/ces/cv/boaventura_desousa_santos.html

40) další informace viz <http://www.ces.fe.us.pt/emoncipa/en/index.html>

41) syntéza práce viz http://www.forumsocialmundial.org.br/eng/tpropostas_economie_solidaria_por.asp

8.3 Počátek celosvětové standardizace sociální ekonomie: OECD a MOP napsal Bruno Roelants

Program LEED (Rozvoj místní ekonomie a zaměstnanosti) OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) „identifikuje, analyzuje a rozšiřuje inovativní myšlenky, týkající se místního rozvoje a sociální ekonomie“. Byl založen v roce 1982 a soustředí se na následující typy činnosti: decentralizace politiky zaměstnanosti, podnikání, globalizace a místní úřady, místní partnerství a sociální inovace. Členové programu, kromě členských států EU, zahrnují kandidátské země jako je ČR, Maďarsko, SR, Polsku a Turecko, i mimoevropské země jako Austrálii, Kanadu, Mexiko, Nový Zéland a USA. Další země, jako Slovinsko, Německo, Japonsko a Korea vyjádřili zájem se do programu zapojit.⁴²⁾

Doporučení o podpoře družstev, 2002, (Mezinárodní organizace práce), schválené dne 20. června 2002, není pouze úplně první celosvětový normativní text o družstvech a o jejich podpoře. Týká se rovněž sociální ekonomie, i když to jmenovitě přímo neuvádí. Ve článku 4 říká „*Měla by být přijata opatření na podporu potencionálních družstev ve všech zemích, bez ohledu na úroveň jejich rozvoje, aby se pomohlo jim i jejich členům: (.....) zakládat a rozvíjet životaschopný, dynamický, lišící se sektor ekonomie, který zahrnuje družstva, která reagují na sociální a ekonomické potřeby společnosti*“⁴³⁾

V článku 6 Doporučení uvádí, že „*Vyrovnaná společnost potřebuje existenci silného veřejného a soukromého sektoru i silná družstva, vzájemné společnosti a ostatní sociální a nevládní sektor. Právě v tomto kontextu by měly vlády poskytovat podpůrnou politiku a právní rámce odpovídající povaze a funkci družstev, která se řídí družstevními hodnotami a principy (...)*“⁴⁴⁾

Tento text představuje významný precedent pro ostatní aktéry sociální ekonomie, aby se jim v budoucnosti dostalo podobné pozornosti, pokud se týká veřejné politiky na světové úrovni. Zavádí rovněž stadium normalizace sociální ekonomie a její podpory na celém světě.

Tyto tendence ukazují, že i přes používání odlišných pojmů („sociální ekonomie“, „solidární ekonomie“, „třetí sektor“, nebo „družstevní, vzájemný a jiný sociální a nevládní sektor“), odpovídá sociální ekonomie stále více odlišnému prostoru veřejné politiky, se svými odlišnými normami a standardy. Nedávno se ukázalo v MOP na případu družstev, že aktéři sociální ekonomie se budou muset stále více aktivně zapojovat do definice těchto norem a standardů, aby se vyvarovali toho, že tyto normy a standardy budou definovány externími aktéry.

42) <http://www.oecd.org/EN/about/0,,EN-about-545-nodirectorate-no-no-no-5,00.html>

43), 44) citace francouzské verze (pozn.překl).

